

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut ekonomických studií

Ivan Kondratenko

**Koncept univerzální služby v
telekomunikacích v Evropské unii**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Ivan Kondratenko**

Vedoucí práce: **doc. Ing. Tomáš Cahlík, CSc.**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

KONDRATENKO, Ivan. *Koncept univerzální služby v telekomunikacích v Evropské unii*. Praha, 2012. 58 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií. Katedra makroekonomie a ekonometrie. Vedoucí bakalářské práce doc. Ing. Tomáš Cahlík, CSc.

Abstrakt

Tato práce provádí analýzu tzv. univerzální služby v telekomunikacích; jejího smyslu, způsobu přístupu v různých zemích, složení, legislativy a způsobu financování na úrovni Evropské unie. V první části je představen pojem „univerzální služba“, její definice, způsoby financování této služby a její složky. Dále je zde rozebrána legislativa Evropské unie vztahující se k univerzální službě. Druhá část se věnuje porovnání přístupu k univerzální službě v různých zemích Evropské unie. V následujících dvou kapitolách jsou zanalyzovány příslušné zákony, složky univerzální služby a metodika financování v České republice a na Slovensku. Předposlední kapitola pojednává o broadbandu (širokopásmovém připojení) jakožto možném novém prvku zařazeném do konceptu univerzální služby. V závěru jsou poskytnuty výsledky práce a výhled do budoucna. Univerzální služba ve své plné formě nemá v konkurenčním prostředí smysl. V mnoha státech také dochází k redukci regulace telekomunikací a zařazení broadbandu do univerzální služby by v současné době bylo nerozumným krokem, vzhledem k takřka úplnému pokrytí Evropské unie. Cílem a přínosem této bakalářské práce je poskytnutí komplexního náhledu na problematiku univerzální služby a analýza jejích komponentů v Evropské unii.

Klíčová slova

univerzální služba, broadband, regulace, Evropská unie, telekomunikace

Abstract

This thesis provides analyses of universal services in telecommunication; their meaning, approach in different countries, composition, legislation and possibilities of financing at the Europe Union level. In the first part of this work „universal service“ is presented, it's definition, ways of financing this service and its components. EU legislation related to universal service is also discussed in this part. The second part of this work focuses on comparing the different approaches of EU members to universal service. In the following two chapters there is an analyses of related low compounds of universal service and methods of financing it in the Czech Republic and Slovakia. Following chapter talks about broadband as a possible new element to be included into the concept of universal service. In the conclusion, perspective of the future and results of this work are presented. Universal service is not valued in lots of countries, as regulation of telecommunications is cut down and involving broadband in universal service would be meaningless with respect to the almost perfect covering of the European Union. The aim of this bachelor thesis is the provision of a global outlook to the issues of universal service and analyses of it's components in the European Union.

Keywords

universal service, broadband, regulation, European Union, telecommunications

Rozsah práce: 75 322 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 17. 5. 2012

Ivan Kondratenko

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce doc. Ing. Tomáši Cahlíkovi, CSc. za vedení práce, připomínky k formální úpravě práce a počáteční motivaci ke zpracování tématu. Dále chci poděkovat za cenné konzultace Ing. Elišce Kuchařové a Ing. Janě Novosadové z Českého telekomunikačního úřadu a Viktoru Filipovi ze společnosti Telefónica O2 Czech Republic, a.s. za poskytnutou pomoc a konzultace.

Institut ekonomických studií

Projekt bakalářské práce

UNIVERSITAS CAROLINA
PRAGENSIS
založena 1348

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut ekonomických studií



Opletalova 26
110 00 Praha 1
TEL: 222 112 330,305
TEL/FAX:
E-mail: ies@mbox.fsv.cuni.cz
<http://ies.fsv.cuni.cz>

Akademický rok 2011/2012

Student:	Ivan Kondratenko
Obor:	Ekonomie
Konzultant:	doc. Ing. Tomáš Cahlík, CSc.

Předpokládaný název BP:

Koncept univerzální služby v telekomunikacích v Evropské unii

Charakteristika tématu, současný stav poznání, případné zvláštní metody zpracování tématu:

Koncept univerzální služby (US) představuje tradiční roli státu v zajišťování územní a cenové dostupnosti telekomunikačních služeb (např. zajišťování veřejných telefonních automatů, povinnost zřídit telefonní linku, poskytování telefonní seznamů, slevy pro občany se ZTP). Nově se diskutuje na půdě EU (Evropská Komise, Evropský Parlament a členské státy) o začlenění vysokorychlostního připojení k internetu do konceptu US. Otázka zátěže spojené s financování této služby (stát, privátní sektor). K této práci je zajištěn i externí konzultant z Telefónica O2.

Struktura BP:

Abstrakt

Tato práce provádí analýzu tzv. univerzální služby v telekomunikacích; jejího smyslu, způsobu přístupu v různých zemích, složení, legislativy a způsobu financování na úrovni Evropské unie. V první části je představen pojem „univerzální služba“, její definice, způsoby financování této služby a její složky. Dále je zde rozebrána legislativa Evropské unie vztahující se k univerzální službě. Druhá část se věnuje porovnání přístupu k univerzální službě v různých zemích Evropské unie. V následujících dvou kapitolách jsou zanalyzovány příslušné zákony, složky univerzální služby a metodika financování v České republice a na Slovensku. Předposlední kapitola pojednává o broadbandu (širokopásmovém připojení) jakožto možném novém prvku zařazeném do konceptu univerzální služby. V závěru jsou poskytnuty výsledky práce a výhled do budoucna. Univerzální služba ve své plné formě nemá v konkurenčním prostředí smysl.

V mnoha státech také dochází k redukci regulace telekomunikací a zařazení broadbandu do univerzální služby by v současné době bylo nerozumným krokem, vzhledem k takřka úplnému pokrytí Evropské unie. Cílem a přínosem této bakalářské práce je poskytnutí komplexního náhledu na problematiku univerzální služby a analýza jejích komponentů v Evropské unii.

Abstract

This thesis provides analyses of universal services in telecommunication; their meaning, approach in different countries, composition, legislation and possibilities of financing at the Europe Union level. In the first part of this work „universal service“ is presented, it's definition, ways of financing this service and its components. EU legislation related to universal service is also discussed in this part. The second part of this work focuses on comparing the different approaches of EU members to universal service. In the following two chapters there is an analyses of related low compounds of universal service and methods of financing it in the Czech Republic and Slovakia. Following chapter talks about broadband as a possible new element to be included into the concept of universal service. In the conclusion, perspective of the future and results of this work are presented. Universal service is not valued in lots of countries, as regulation of telecommunications is cut down and involving broadband in universal service would be meaningless with respect to the almost perfect covering of the European Union. The aim of this bachelor thesis is the provision of a global outlook to the issues of universal service and analyses of it's components in the European Union.

Osnova

1. Úvod
 - pojem univerzální služba (US), specifikace, cíl práce
 - přehled kapitol a literatury
2. Univerzální služba v EU
 - historie, legislativa, financování, složky US
 - jednotlivé státy
4. Univerzální služba v ČR a na Slovensku
 - historie, legislativa
 - problematika složek US
 - metody financování
5. Broadband
 - uvedení do problému
 - možnost zařazení do US
 - (ne)efektivita
 - broadband v ČR
6. Závěr
 - shrnutí práce
 - představení výsledků práce

Seznam základních pramenů a odborné literatury:

Osobní konzultace s Ing. Eliškou Kuchařovou, odborným referentem odboru ekonomické regulace, Český telekomunikační úřad, dne 16. 4. 2012.

Osobní konzultace s Ing. Janou Novosadovou, zástupkyní ředitelky odboru ekonomické regulace, Český telekomunikační úřad, dne 16. 4. 2012.

Osobní konzultace s Viktorem Filipem, Telefónica O2 Czech Republic, a.s., ve dnech 20. 5. 2011, 20. 4. 2012 a 23. 4. 2012.

Základní použitá literatura:

BLACKMAN, Colin a Simon FORGE. The Future of Universal Service in Europe. *Info* [online]. 2008, v. 10, iss. 5-6, s. 152-165 [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: Databáze EconLit with Full Text.

EUROSKOP. Směrnice o univerzální službě, soukromí a. *Euroskop.cz: Monitoring legislativy EU* [online]. 2008, 16/07/2008 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/13/1493/clanek/smernice-o-univerzalni-sluzbe-soukromi-a-elektronickych-komunikacich/>.

EUROPEAN COMMISSION. *Commision staff working document: Europe's digital competitiveness report*. Brusel, 2010. Vol. 1, SEC(2010) 627.

EVROPSKÁ KOMISE. *Souhrnná zpráva o činnosti Evropské komise – 2009*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2010. ISBN 978-92-79-14330-4.

Informační technologie v domácnostech a mezi jednotlivci. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/domacnosti_a_jednotlivci.

NOW EUROPE. A few figures about the Czech e-commerce market. *NowEurope.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://noweurope.com/2009/07/03/figures-about-czech>.

NOW EUROPE. Broadband penetration – Is Austria lagging behind? *NowEurope.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://noweurope.com/2008/08/11/broadband-austria>.

PETERKA, Jiří. Stalo se: univerzální službu si stát zaplatí sám. *Lupa.cz* [online]. 2008a [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/stalo-se-univerzalni-sluzbu-si-stat-zaplati-sam/>.

PETERKA, Jiří. Evropská komise: broadband pro všechny!. *Lupa.cz* [online]. 2008b [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/ek-broadband-pro-vsechny/>.

Strategie „Digitální Česko“ se zaměřuje hlavně na vysokorychlostní internet: Výzkum MPO pro strategii Digitální Česko. *EurActiv.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vzdelavani0/clanek/strategie-digitalni-cesko-se-zameruje-hlavne-na-vysokorychlostni-internet-007338>.

ŠENOLTOVÁ, Zuzana. *Právní otázky trhu elektronických komunikací*. Praha, 2010. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická. Vedoucí práce prof. JUDr. Martin Boháček, CSc. Dostupná z: https://www.vse.cz/vskp/show_evskp.php?evskp_id=19799.

TEPPAYAYON, Orada a Erik BOHLIN. Broadband Universal Service in Europe: A Review of Policy Consultations 2005-2010. *Communications and Strategies* [online]. 2010, No. 80, s. 21-42 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1810895.

Univerzální služba v zemích Evropské unie. *Cullen-International.com* [online]. 2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.cullen-international.com/>.

Legislativní zdroje EU
Legislativní zdroje ČR

Výroční zprávy společnosti Telefónica O2 Czech republic, a.s. a Českého
telekomunikačního úřadu

Datum zadání:	Červen 2011
Termín odevzdání:	Květen 2012

Obsah

0 ÚVOD	12
1 UNIVERZÁLNÍ SLUŽBA V EVROPSKÉ UNII	15
1.1 <i>Definice</i>	15
1.2 <i>Legislativa Evropské unie</i>	15
1.3 <i>Systém financování univerzální služby</i>	18
1.4 <i>Složky univerzální služby</i>	19
2 POJETÍ UNIVERZÁLNÍ SLUŽBY V RŮZNÝCH STÁTECH EU	21
2.1 <i>Jižní trh</i>	21
2.2 <i>Nouzová rádiová námořní služba</i>	22
2.3 <i>Definice několika zeměpisných trhů</i>	23
2.4 <i>Zrušení univerzální služby</i>	24
2.5 <i>US v západní Evropě</i>	25
2.6 <i>Nečlenské země Evropské unie – Norsko a Švýcarsko</i>	26
3 UNIVERZÁLNÍ SLUŽBA V ČESKÉ REPUBLICĚ	27
3.1 <i>Český Telecom</i>	27
3.2 <i>Zvláštní ceny</i>	28
3.3 <i>Poskytované služby</i>	29
3.4 <i>Financování univerzální služby</i>	31
3.5 <i>Veřejné telefonní automaty (VTA)</i>	33
4 PŘÍPAD SLOVENSKA	35
5 BROADBAND	38
5.1 <i>Broadband v Evropské unii</i>	38
5.2 <i>Zpráva o evropské digitální konkurenceschopnosti</i>	39
5.3 <i>Evropská investiční banka</i>	40
5.4 <i>Broadband ve venkovských oblastech</i>	40
5.5 <i>Míra penetrace</i>	41
5.6 <i>Širokopásmové připojení v České republice</i>	44
6 DALŠÍ VÝVOJ	47
7 ZÁVĚR	49
POUŽITÉ ZDROJE	52
<i>Konzultace</i>	52
<i>Literatura</i>	52
<i>Legislativní normy a sdělení EU</i>	53
<i>Legislativní normy a sdělení ČR</i>	56
<i>Výroční zprávy</i>	57
<i>Internetové zdroje</i>	58

0 Úvod

S pojmem *univerzální služba* se občan Evropské unie příliš často nesetká, přestože se jedná o službu, která je velmi rozšířená; většina lidí ji používá každý den, aniž bychom ji uměli pojmenovat. Tato služba se dělí na dva navzájem oddělené celky. Tím prvním je *univerzální služba v telekomunikacích*, druhým jsou *poštovní služby*. Z důvodu příliš širokého tématu jsem se zaměřil pouze na první část a zkoumal jsem postavení a smysl univerzální služby na trhu s elektronickými komunikacemi. Pod obecným pojmem „*univerzální služba*“ tedy mám ve své práci na mysli pouze univerzální službu regulovanou telekomunikačními úřady a poskytovanou telekomunikačními společnostmi. Univerzální službou ve smyslu poštovních služeb se ve své práci nezabývám.

Univerzální služba (dále také „US“) je soubor služeb (produktů), které nabízí telekomunikační společnost (*poskytovatel*) všem občanům daného státu proto, že jí to ukládá jako povinnost *regulátor* – příslušný telekomunikační úřad. Ten vymezuje, které služby je poskytovatel povinen provozovat i v případě, že to pro něj bude ekonomicky nevýhodné, a to za „dostupnou“ cenu. (Šenoltová 2010: 31) Univerzální služba je na trhu telekomunikací často diskutovaným systémem poskytování datových služeb, jenž je dotčenými účastníky trhu zatracován a přesto respektován. Ceny služeb, které jsou zahrnuty do univerzální služby (a které nabízejí společnosti poskytující služby datového přenosu), podléhají *regulaci* příslušného telekomunikačního úřadu. To však v době všeobecné liberalizace a podpory konkurenčního prostředí v Evropské unii vzbuzuje některé otázky, na které tato práce hledá odpověď. Způsob této regulace však vzbuzuje rozporuplné pocity, neboť legislativa přijatá Evropským parlamentem a Radou EU není charakteru příkazovacího, nýbrž pouze doporučujícího. Evropská unie se tak na jednu stranu snaží mnohé trhy i legislativu integrovat do jednotného systému zastřešeného evropskou legislativou, avšak co se US týče, nechává Evropská unie jednotlivým členům volnou ruku a vydává pouze směrnice s nízkým počtem nařízení a ukládání povinností. Vlády jednotlivých členských států EU si pak mohou zvolit vlastní cestu regulace trhu elektronických komunikací s minimálním ohledem na směrnice vydané Evropskou unií.

Tato práce si klade za cíl poskytnout komplexní náhled na univerzální službu v Evropské unii, představit čtenáři evropskou i českou legislativu vztahující se k US a seznámit je s problémy, které s ní souvisí. Základní otázkou, na kterou chce tato práce nalézt odpověď, je to, jestli má tato služba smysl, a pokud ano, tak zda na úrovni

celoevropské, či národní. Dále práce zkoumá, který systém financování je nejvhodnější a které služby by měly být součástí US. Přínos této práce spočívá v analýze přístupu k US v jednotlivých zemích EU a dopadů provozování této služby na společnost.

První kapitola je věnována obecným definicím univerzální služby, jejím položkám, způsobu financování a výběru poskytovatele US. Je zde také podrobně rozebrána evropská legislativa a přijaté směrnice o univerzální službě. V další části je provedena analýza přístupu k US v jednotlivých evropských zemích; zatímco v některých členských státech Evropské unie trh s elektronickými komunikacemi podléhá silné regulaci, v jiných již byla US zrušena. Následující dvě kapitoly pojednávají samostatně o univerzální službě v České republice a na Slovensku. V České republice je poměrně diskutovaným tématem a příčinou mnohých soudních sporů mezi poskytovateli této služby a regulátorem – Českým telekomunikačním úřadem. V posledních letech však regulátor dozal, že je české konkurenční prostředí na značně dobré úrovni, a počet služeb zahrnutých v US značně redukoval. V roce 2010 se na naléhání poskytovatele také změnil systém financování. Na Slovensku aktuálně v dubnu roku 2012 slovenský regulátor vydal prohlášení, dle kterého se rozhodl neukládat poskytovateli povinnost provozovat naprostou většinu položek univerzální služby. Je také možné, že se Slovensko stane další zemí, kde byla US zrušena úplně. Další kapitola se věnuje širokopásmovému připojení, které je v posledních letech nejpravděpodobnějším kandidátem na zařazení do US. Evropská komise již na toto téma několikrát zřídila celoevropskou diskuzi. Poslední údaje však hovoří o fungujícím konkurenčním prostředí v celé Evropské unii, a tak se širokopásmové připojení součástí US v blízké době pravděpodobně nestane. Poslední kapitola poskytuje výhled do budoucna a nabízí možnosti dalšího vývoje US. V závěru práce jsou shrnuty výsledky, k nimž dospěly jednotlivé kapitoly, zamýšlím se nad smyslem a účinností US a prezentuji čtenáři vlastní názor na US.

Při psaní této práce byla použita především legislativní literatura. V první kapitole tak bylo čerpáno především z příslušných evropských směrnic, vyhlášek a sdělení Evropské komise. Na tomto místě je třeba čtenáře upozornit na specifickou citaci některých dokumentů – citace sdělení Evropské komise se budou odlišovat od citační normy používané v práci a bude na ně odkazováno ve formě (KOM(rok vydání) č.sdělení). Dále jako zdroj informací posloužily některé odborné studie univerzální služby. Druhá kapitola čerpala především z přehledně zpracované studie US v jednotlivých evropských zemích zveřejněné v „client area“ na webové stránce www.cullen-international.com. Nejvíce zdrojů bylo využito při vypracování třetí

kapitoly, věnované US v České republice. Fakta podložená zákony a příslušnými vyhláškami doplnily osobní konzultace s několika předními českými odborníky na univerzální službu. Při zpracování kapitoly o Slovensku posloužila jako primární zdroj informací webová stránka slovenského regulátora. V kapitole věnující se širokopásmovému připojení pak byly využity především odborné články (např. výborně zpracovaná studie Broadband Universal Service in Europe: A Review of Policy Consultations 2005–2010) a data z Českého statistického úřadu.

1 Univerzální služba v Evropské unii

Univerzální služba v telekomunikacích se poprvé objevila již ve 30. letech ve Spojených státech amerických. Po 2. světové válce ji začaly implementovat do svých zákonů i některé státy v Evropě. Na poli Evropské unie začala vznikat legislativa upravující univerzální službu v 90. letech 20. století a vyvrcholila přijetím evropské směrnice o univerzální službě v roce 2002. Oficiální odůvodnění této regulace Evropská komise shrnula následovně:

„Důvodem pro zavedení povinnosti univerzální služby je, aby fungovala jako sociální záchranná síť tam, kde tržní síly samy nezajistí cenově dostupný přístup k základním službám pro spotřebitele, zejména pro osoby žijící v odlehlých oblastech, pro osoby s nízkými příjmy nebo pro osoby se zdravotním postižením. Za účelem dosažení tří cílů koncepce záchranné sítě, totiž dostupnosti, cenové dostupnosti a přístupnosti, je možné jednomu nebo více speciálně určeným podnikům uložit povinnost poskytovat tyto základní služby.“ (KOM(2011) 795 v konečném znění)

1.1 Definice

V České republice definuje pojem *univerzální služba* zákon o elektronických komunikacích jako „*soubor služeb stanovený v § 38, které jsou dostupné ve stanovené kvalitě všem koncovým uživatelům na celém území státu za dostupnou cenu; dostupnou cenou se rozumí cena zohledňující úroveň spotřebitelských cen a příjmy obyvatel*“ (§ 30, odst. 1 zákona č. 127/2005 Sb. o elektronických komunikacích). Obecně to znamená, že telekomunikační společnost (zpravidla největší mobilní operátor v dané zemi), která na trhu elektronických komunikací provozuje US, nesmí z ryze ekonomických důvodů odmítnout žádného uživatele, který ji požádá o některou ze služeb zahrnutých do US. V případě odmítnutí musí prokázat, že tak učinila z důvodu technické neproveditelnosti.

1.2 Legislativa Evropské unie

Základním kamenem pro zákony o elektronických komunikacích přijatých ve všech zemích Evropské unie je směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb

elektronických komunikací¹, která byla publikována v Úředním věstníku Evropské unie dne 24. 4. 2002 (str. 367–393), kdy také vstoupila v platnost. (2002/22/ES) Tato směrnice poskytuje členským státům legislativu potřebnou pro přijetí vlastních zákonů. Každé tři roky ji musí Komise přezkoumat.²

Po dvou letech příprav a veřejných konzultacích předložila (a zároveň zaslala Evropskému parlamentu a Radě Evropské unie) Evropská komise (v čele s komisařkou z Generálního ředitelství pro informační společnost a média Viviane Reding) veřejnosti tzv. *telekomunikační balíček*, což byl soubor návrhů, který přinesl mimo jiné návrh na směrnice (KOM(2007) 698 v konečném znění), které měly zásadním způsobem změnit původní směrnice o univerzální službě z roku 2002.³ Tento telekomunikační balíček obsahoval dvě hlavní části – v první bylo popsáno legislativní pozadí návrhů s důvody pro změny směrnic a druhá část, složená ze šesti článků, obsahovala samotné návrhy nových směrnic a přílohy. Hlavní návrhy změn směrnice o univerzální službě byly následující:

- „– zlepšení průhlednosti a zveřejňování informací pro koncové uživatele;*
- snazší používání elektronických komunikací a přístup k nim pro zdravotně postižené uživatele;*
- snazší změna dodavatelů ze strany spotřebitelů mimo jiné posílením ustanovení o přenositelnosti čísla;*
- upřesnění povinností v souvislosti s tísňovými službami;*
- zajištění základní konektivity a kvality služeb; a*
- modernizace zvláštních ustanovení směrnice takovým způsobem, aby byla v souladu s vývojem technologií a trhu, včetně vypuštění řady zastaralých nebo nadbytečných ustanovení.“*

(KOM(2007) 698 v konečném znění)

Prakticky všechny navrhované změny byly učiněny ve prospěch a pro blaho spotřebitelů. Například mělo být nově uvedeno, že telefonní operátoři mají povinnost poskytovat zákazníkům úplné a pravdivé informace a byly zpřesněny a rozšířeny práva zdravotně postižených osob, kterým měl být usnadněn přístup k elektronickým telekomunikacím. Dále se dle tohoto návrhu měla zlepšit průhlednost, zveřejňování informací a všeobecná kvalita služeb. Návrh také počítal s dotvořením *jednotného*

¹ zkráceně *směrnice o univerzální službě*

² Celé znění směrnice o univerzální službě je dostupné například na oficiálních stránkách Evropské unie www.europa.eu.

³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací

evropského telefonního číslovacího prostoru (ETNS). Druhou směrnicí, o soukromí a elektronických telekomunikacích (2002/58/ES), návrh Komise upravoval především kvůli narůstajícímu počtu nevyžádané pošty a škodlivého spywaru⁴ a kladl tak důraz především na ochranu osobních údajů a bezpečnost uživatelů datových služeb. Rada Evropské unie i Evropský parlament tento telekomunikační balíček několikrát projednávaly (Rada na přelomu listopadu a prosince roku 2007 a v červnu roku 2008, Evropský parlament v září 2008) a po složitém legislativním schvalovacím procesu byl ve druhém čtení schválen Radou a 25. listopadu 2009 podepsán Evropským parlamentem. Den po vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie vstoupil v platnost. (Euroskop 2008)

Kromě výše uvedeného balíčku vydala Evropská komise 13. listopadu 2007 i Návrh nařízení na zřízení *Evropského úřadu pro trh evropských komunikací* (KOM(2007) 699 v konečném znění 2007), což měl být nový nezávislý orgán, který by posiloval spolupráci, pomáhal při rozhodování vnitrostátním telekomunikačním úřadům, poskytoval obecné informace, vymezoval národní trhy a prováděl nad nimi regulační dozor. Roční rozpočet tohoto nově zřízeného úřadu byl určen na 28 milionů eur. V návrhu Komise byly přesně popsány nejen funkce a úkoly úřadu, ale také jeho vnitřní organizace. Dále byly specifikovány i finanční požadavky.

Poslední velké změny v oblasti evropské legislativy týkající se US provedla Rada Evropy spolu s Evropským parlamentem v roce 2009, kdy vydaly nový *telekomunikační balíček*, který obsahoval novou směrnicí. (2009/136/ES) Tato revize evropského regulačního rámce pozměnila předchozí směrnici o univerzální službě z roku 2007 a původní směrnicí z roku 2002⁵.

V roce 2011 se konala zatím poslední pravidelná revize rozsahu US na úrovni Evropské unie. Orgánem provádějícím tuto kontrolu byla stejně jako v minulých letech Evropská komise, která jako konečné zhodnocení vydala *Zprávu o výsledku veřejné konzultace a o třetím pravidelném přezkumu rozsahu v souladu s článkem 15 směrnice 2002/22/ES* (KOM(2011) 795 v konečném znění), ve kterém na patnácti stranách shrnula výsledky svého zkoumání.

⁴ Spyware je nelegální počítačový program, který z hostitelského počítače posílá informace svému výrobci.

⁵ č. 2002/22/ES

1.3 Systém financování univerzální služby

Hlavním rozporem mezi regulátorem a poskytovatelem je bezesporu způsob financování US. Ve všech zemích EU má poskytovatel nárok na úhradu prokazatelné ztráty⁶, kterou mu univerzální služba způsobilá.⁷ Některé služby zahrnuté v US jsou totiž ztrátové a pro provozovatele ekonomicky nevýhodné (například veřejné telefonní automaty či služby pro zdravotně postižené). Při jejich poskytování tak vzniká operátorovi jistá ztráta, kterou vyčísluje a následně vyžaduje uhrazení dané částky po zadavateli univerzální služby – telekomunikačním úřadu dané země.

První kritický bod nastává při vyčíslení samotné ztráty – operátor má zpravidla tendenci nadhodnocovat své náklady a po regulátorovi následně vyžaduje vyšší částku, než mu náleží. Příslušný telekomunikační úřad proto přezkoumává údaje předložené poskytovatelem a kontroluje správnost vyčíslených nákladů, což bývá vzhledem k obsáhlému a složitému účetnictví telefonního operátora časově velmi náročné.

Regulátor také stanovuje odhad, jaký příjem měl operátor díky tzv. *nehmotným výhodám*⁸. Po tomto přezkumu vydává svůj vlastní návrh ztráty poskytovatele, který je zpravidla nižší než návrh samotného operátora. Ve většině případů vznikají soudní rozepře a operátor podává u soudu rozklad⁹ proti rozhodnutí úřadu. Soudní procesy ve věci financování ztráty poskytovatelů US jsou obvykle časově velmi náročné, jsou běžné i případy desetiletých soudních sporů. Například v České republice Městský soud v Praze stále přezkoumává a vrací k posouzení rozklady podané menšími telefonními operátory v letech 2006–2009. V sousedním Slovensku je pak v neobvyklé situaci společnost Slovak Telekom, která sice uvítala návrh, jenž v dubnu 2012 vydal TÚSR, na druhou stranu jí však tentýž úřad nepřiznal **žádnou** náhradu ztráty za poskytování US od roku 2006 do současnosti. Slovak Telekom proti těmto rozhodnutím každoročně podává rozklady a ve věci stále ještě není rozhodnuto.

⁶ Termínem „prokazatelná ztráta“ se rozumí „rozíl mezi ekonomicky oprávněnými náklady, včetně přiměřeného zisku, vynaloženými držitelem telekomunikační licence na plnění povinnosti poskytovat univerzální službu, které by poskytovateli univerzální služby nevznikly, pokud by tuto povinnost neměl a výnosy dosažené držitelem telekomunikační licence z plnění povinnosti poskytovat univerzální službu“ (dle § 31 odst. 2 zákona č. 151/2000 Sb. o elektronických komunikacích).

⁷ V České republice je toto stanoveno v § 31 zákoně č. 127/2005

⁸ reklamní nosiče na veřejných telefonních automatech apod.

⁹ Rozklad je řádný opravný prostředek, jenž lze použít „proti rozhodnutí, které vydal ústřední správní úřad, ministr, státní tajemník ministerstva, nebo vedoucí jiného ústředního správního úřadu v prvním stupni“ (dle § 152, odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb.).

1.4 Složky univerzální služby

V jednotlivých členských státech Evropské unie se přistupuje k univerzální službě různými způsoby a nejednotnost panuje i v otázce výčtu služeb, které by měly či neměly být do US zahrnuty. Je to dáno jednak odlišnou politickou historií země spojenou s hospodářským vývojem, rozdílnou životní úrovní, bohatstvím, rozdílným technologickým pokrokem a v neposlední řadě také geografii země. Lze vypozařovat, že v zemích s členitým terénem a velkým množstvím hůře přístupných oblastí se od US odstupuje buď úplně (Švédsko), nebo je její obsah silně redukován na naprosté minimum (Slovensko s nepřístupnými oblastmi Vysokých Tater), případně jsou zahrnuty pouze některé základní služby v závislosti na možnosti jejich realizace (oblast Alp v Rakousku).¹⁰

Již zmíněná směrnice Evropské unie z roku 2002 (2002/22/ES) poskytuje členským státům pouze doporučení, za jakých podmínek je třeba univerzální službu zřídít a které položky by měla obsahovat. Vydaná směrnice však tyto položky nevyjmenovává konkrétně, nýbrž obecně udává, podle kterých kritérií by se měly jednotlivé telekomunikační úřady řídit při výběru služeb zahrnutých v US. V současnosti tedy platí pravidlo „co členský stát, to jiné složení univerzální služby“. Všeobecně lze říci, že univerzální služba by měla zahrnovat služby, které není schopen poskytnout trh všem obyvatelům země za přijatelné ceny, a které jsou přitom životním standardem podstatné většiny občanů daného státu.

Objektivně posoudit, které služby z oblasti elektronických komunikací (a pokud vůbec nějaké) jsou opravdu nezbytné pro kvalitní a plnohodnotný život, je však velmi náročné. Poskytovatelé volají pro úplné zrušení povinností plynoucí z US, neboť kromě toho, že jim způsobují ztrátu, všechny tyto služby operátoři nabízí i bez nařízení od příslušných úřadů (buť například v menším rozsahu či za vyšší ceny odpovídající tržním cenám). Proti operátorům však stojí regulátor – telekomunikační úřad, v jehož zájmu je chránit zájmy spotřebitele a nabízet mu možnost využívat všech služeb a výhod služeb telekomunikací nezávisle na jeho místě bydliště, fyzickém (zdravotním) stavu a finančních možnostech. Mnohdy jsou tak operátoři nuceni poskytovat služby, o které není prakticky žádný zájem, které již nejsou pro naprostou většinu obyvatel atraktivní, a jsou tak zbytečně nákladnou zátěží pro operátory a daňové poplatníky (v případě financování ze státního rozpočtu). Z toho plyne celková ekonomická neefektivita a plýtvání nemalými veřejnými prostředky. Pravděpodobně nejvíce spekulativní je

¹⁰ viz kapitola 2

povinnost provozovat veřejné telefonní automaty (VTA) – s možností využití za symbolický poplatek.¹¹ Veřejně přístupné telefonní přístroje měly jistě smysl v době před nástupem mobilních telefonů, tehdy byla většina těchto zařízení výdělečná, avšak s příchodem a zpopularizováním mobilních telefonů však zájem o ně začal prudce klesat. US v případě veřejných automatů tak již poztrácí smysl.

¹¹ viz sekce 3.5

2 Pojetí univerzální služby v různých státech EU

Jelikož není evropská směrnice o univerzální službě taxativní, stanovují si jednotlivé členské státy EU vlastní legislativu pouze s přihlédnutím k uvedené směrnici. Napříč Evropskou unií se tak systém poskytování US značně liší, stejně jako i metodika financování. V této kapitole proto bude představen a srovnán způsob vedení univerzální služby v 15 členských státech Evropské unie (EU15) s uvedením i dvou nečlenských států. Pokud nebude stanoveno jinak, údaje v této části práce pochází ze souboru *Rozsah univerzální služby v EU*, dostupného na adrese www.cullen-international.com a jsou platné k 1. únoru roku 2012.

2.1 Jižní trh

V Itálii určil článek č. 58(3) zákona o elektronických komunikacích č. 259 ze srpna roku 2003 jako italského poskytovatele společnost Telecom Italia (TI), a to až do dalšího výběrového řízení na nového provozovatele. Termín příštího výběrového řízení však nebyl stanoven, tudíž je TI povinna tyto služby poskytovat po dobu neurčitou. Tyto služby zahrnují telefonní seznamy, pevné telefonní připojení, speciální služby pro zdravotně postižené, sociální bonusy pro sociálně slabou vrstvu obyvatelstva a veřejné placené telefonní automaty. K posledně uvedené službě však italský regulátor AGCOM vydal rozhodnutí 31/10/CONS, ve kterém dovolil snížit společnosti TI počet provozovaných budek na 30 000 z důvodu trvale klesajícího zájmu zákazníků o tuto službu.

Ve Španělsku již tamní zákonodárci v květnu roku 2011 uložili zákonem č. 726/2011 povinnost poskytovateli US – společnosti Telefónica – nabízet připojení k internetu pomocí broadbandu¹² (rychlostí nejméně 1 Mbit/s¹³) v rámci univerzální služby. Kromě toho je Telefónica vázána až do 1. ledna 2017 provozovat veřejné telefonní automaty, všeobecné připojení k internetu, přístup k veřejné telefonní službě a zvýhodněné služby pro zdravotně postižené uživatele. V uvedeném zákoně je taktéž zmíněno, že v budoucnu můžou být čisté náklady poskytovatelů určeny španělským ministerstvem průmyslu na základě metody, kterou určí regulátor – Comision del Mercado de las Telecomunicaciones (CMT), a to v případě, že tak neučiní samotný

¹² anglickým termínem „broadband“ rozumíme širokopásmové připojení k internetu

¹³ megabitů za sekundu. Jeden bit za sekundu (1 bit/s) je jednotka přenosové rychlosti, která udává, kolik bitů informací se přenesou za jednu sekundu

poskytovatel. Ten je povinen vyčíslit svoje náklady zvláště za každou provozovanou službu, které jsou však veřejnosti utajené. Zveřejněny jsou pouze čisté náklady, které určí CMT – v roce 2000 to bylo cca. 268 milionů eur, v roce 2004 již 83,8 milionů eur a údaj za rok 2008 je jen 74,85 milionů eur. Náklady tak soustavně klesají. Z části kvůli technologickému pokroku, hlavně ale díky postupnému vyřazení některých služeb z US.

Pro řecký trh s elektronickými komunikacemi určil regulátor *Hellenic Telecommunications and Post Commission* (řecká zkratka EETT) jediného poskytovatele telekomunikačního velikána *Hellenic Telecommunications Organization S.A.* (řecká zkratka OTE), který je největším provozovatelem služeb elektronických telekomunikací v jihovýchodní Evropě. OTE má za úkol nabízet kromě obvyklých služeb, jako jsou provoz veřejně dostupných telefonních služeb, pevné telefonní připojení, provoz telefonních budek a služeb pro zdravotně postižené také tzv. *sociální tarify* pro sociálně slabé jedince. Ty sice EETT do univerzální služby nezahrnula, přesto je musí OTE poskytovat, na základě zvláštního rozhodnutí – Dekretu č. 44867/1637 ze dne 1. srpna 2008, který nepodléhá přezkumu regulátora a OTE je tak zavázána jej poskytovat na dobu neurčitou. Nově také OTE provozuje databázi směrnic (rozhodnutí EETT č. 579/09 z 12. října 2010); a to vždy po dobu tří let, po které EETT zhodnotí koncept univerzální služby a vydá nové rozhodnutí. Aktuální období končí v říjnu roku 2013. Podobně jako i v některých jiných zemích (například v České republice) je US předmětem soudních sporů mezi poskytovatelem – OTE – a regulátorem – EETT. Největší rozepře z poslední doby se odehrála v lednu 2010, kdy řecký telekomunikační úřad zamítl žádost OTE o pokrytí čisté ztráty za rok 2008, a to ze dvou poměrně prozaických důvodů – kvůli pozdnímu podání žádosti (žádost byla odeslána v říjnu roku 2009) a kvůli nepravdivým údajům v žádosti. Poskytovatel se však proti tomuto rozhodnutí odvolal a soudní spory dodnes neskončily.

2.2 Nouzová rádiová námořní služba

Velmi specifické služby poskytuje dánský operátor TDC, který je zároveň jednou z nejstarších společností poskytujících služby elektronických komunikací na světě – první zákazník měl již v srpnu roku 1882. Ten byl také v roce 2009 na základě veřejného tendru určen provozovat US po dobu šesti let, do konce roku 2014. Kromě běžných služeb jako jsou pevné telefonní připojení, telefonní seznamy, podpora

pronajatých linek je povinen nabízet také služby ISDN¹⁴ a broadband pro zdravotně postižené občany Dánska. Jak bude později ukázáno, Dánsko je jedním z nejvyspělejších trhů co se širokopásmového připojení týče; broadband se tam stává čím dál více oblíbeným i mezi zdravotně postiženými osobami. Nejspecifičtější je ovšem poslední služba, kterou je TDC povinen nabízet, a to „nouzová rádiová námořní služba“, kterou provozuje jak v blízkosti dánských břehů, tak i kolem celého Grónska, což je výsostné území patřící právě Dánsku. To také tvoří jednu z nejnákladnějších položek účtů dánského poskytovatele.

Irská telekomunikační společnost Eircom byla určena regulačním úřadem ComReg (Commission for Communications Regulation) jakožto poskytovatel US poměrně nedávno – teprve 30. června 2010, a to na základě veřejné konzultace, kdy byl výběr zdůvodněn podílem na trhu, zkušenostmi a schopností provozovat univerzální službu. ComReg posuzuje US každoročně, nejbližší lhůta Eircomu tak vyprší 30. června roku 2012. Jeho povinnosti zahrnují provoz veřejných telefonů, vedení databáze směrnic, služby pro zdravotně postižené, kontrolu výdajů a v neposlední řadě samozřejmě také pevné telefonní linky s možností připojení k internetu s rychlostí 28,8 kbit/s. ComReg také definoval postupy při určování výše nákladů na US, aby se vyhnul případným soudním sporům.

2.3 Definice několika zeměpisných trhů

Velmi propracovaný systém univerzální služby funguje ve Velké Británii. Tamější regulační orgán zrušil povinnosti, které dříve uložil na trhu s broadbandem, a definoval různé zeměpisné trhy¹⁵. Poskytovatelem byla v celé Británii s výjimkou distriktu Hull¹⁶ určena společnost BT na dobu neurčitou. Ta má uloženo nabízet telefonní služby zahrnující stále internetové připojení (s rychlostí 28,8 kbit/s), veřejné telefonní automaty, služby pro zdravotně postižené (na základě návrhu společnosti Oftel), zajistit kvalitu poskytovaných služeb, vydávání telefonních seznamů a dále poskytovat přehledné vedení účetnictví a nákladů na US.

¹⁴ Integrated Services Digital Network (česky Digitální síť integrovaných služeb) je veřejná digitální síť určená pro přenos dat, přenos obrazu a komunikační služby.

¹⁵ V praxi to znamená, že regulátor rozdělil území Velké Británie na několik desítek oblastí podle dostupnosti služeb zahrnutých v US. Poskytovatel pak v každém z těchto geografických celků nabízel služby za rozdílné ceny; v závislosti na míře náročnosti jejich poskytování

¹⁶ Kingston upon Hull je autonomní město v severní části Anglie s přibližně 260 000 obyvateli.

Stejně jako v Británii byly různé zeměpisné trhy definovány i v Portugalsku. Tam je hlavním poskytovatelem společnost PT, která je vázána zákonem s 30letou koncesí až do roku 2025. Na rozdíl od britské BT není tolik svazována povinnostmi – v rámci US provozuje pouze pevné telefonní připojení, přístup k veřejným telefonním automatům a telefonní seznamy. Portugalsko je také světlou výjimkou mezi evropskými zeměmi v otázce krytí ztráty poskytovatele – v červnu roku 2011 tamní regulátor – *Autoridade Nacional de Comunicações* (ANACOM) přesně definoval pojmy „čisté náklady poskytovatele US“ a „neúnosná zátěž“, čímž eliminoval současné i budoucí soudní pře kvůli US na minimum. Neúnosná zátěž je podle něj situace, kdy poskytovatel US s podílem na trhu menším než je 80 % má čisté náklady větší než 2,5 milionů eur. Ve stejné době také ANACOM vymezil jednotlivé složky nákladů (výše uvedený seznam povinností, spolu se sociálními tarify a zeměpisnými trhy) a nadefinoval nehmotné výhody plynoucí z provozování US. Naposledy upravil ANACOM specifikace položek zahrnutých do US v únoru roku 2012.

Další zemí, která pro účely US definovala různé zeměpisné trhy, je Finsko, kde funguje pravděpodobně jeden z nejsložitějších systémů poskytování US v Evropské unii, ne-li na celém světě. Ve Finsku totiž univerzální službu provozuje hned 10 poskytovatelů na 10 zeměpisně odlišných trzích, které jsou rozděleny na 147 samosprávných územních celků, a to na dobu neurčitou. Všechny poskytovatele zastřešuje ten největší – TeliaSonera Finland (TSF), který má majoritní podíl na trhu. Dále na finském telekomunikačním trhu figuruje na naše poměry neuvěřitelných 26 místních (lokálních) mobilních operátorů, které mají taktéž přidělené oblasti působnosti, a ze zákona, který vstoupil v platnost 1. července 2010, jsou povinni v těchto oblastech poskytovat funkční internetové připojení s rychlostí přenosu 1Mbit/s (nejméně 500 kbit/s během 4 hodin v jakoukoliv denní dobu).

2.4 Státy bez univerzální služby

Poskytování univerzální služby není v Evropské unii automatické – některé státy již od univerzální služby upustily buď zčásti (jak je tomu na Slovensku), nebo zcela. Tak se tomu stalo například ve Švédsku, kde byla US poskytována společností TeliaSonera. V únoru 2007 však švédské soudy vyhověly žádosti tohoto poskytovatele a povinnost zrušily, bez možnosti znovuoobnovení.

Také v Německu regulátor shledal, že na tamním telekomunikačním trhu funguje dobré konkurenční prostředí a určil tak pouze společnost BNetzA jako případného poskytovatele v případě, že by trh s elektronickými komunikacemi selhal. V současnosti však z toho pro BNetzA nevyplývají žádné povinnosti.

V Lucembursku je poskytování US dobrovolné a závisí na vůli operátora, jaké služby a v jakém rozsahu se je rozhodne poskytovat. V tomto malém státě však funguje v telekomunikacích velmi dobré konkurenční prostředí, a proto pro případné uložení US tak není žádný důvod. V roce 2010 však s pokračujícími debatami o širokopásmovém připojení na celoevropské úrovni vyjádřila lucemburská vláda přesvědčení o nezbytnosti zavést superrychlé připojení pomocí broadbandu do všech domácností v Lucembursku, a tím také nepřímou naznačila možnost nezbytnosti zřízení US za tímto účelem. Ta zatím zřízena nebyla, vládou však byly vytyčeny cíle, kterých by mělo být v tomto oboru dosaženo, a sice: od roku 2010 připojení s rychlostí 2 Mbit/s, od roku 2015 pak 100 Mbit/s a od roku 2020 dokonce 1Gbit/s. Cíle jsou to na dnešní dobu poměrně odvážné a bude zajímavé sledovat, zda se je opravdu podaří splnit.

2.5 US v západní Evropě

Poměrně přímočarý systém je ve Francii, kde je současným poskytovatelem France Télécom, který má tuto povinnost vždy pouze na 3 roky, a po této době regulátor přezkoumává potřebu vést US a určuje poskytovatele, který se však již dlouhou dobu nemění. Aktuální lhůta France Télécomu vyprší v prosinci roku 2012, do té doby má povinnost poskytovat obvyklé telefonní služby, zahrnující vedení telefonních seznamů a provoz veřejných telefonních automatů.

Belgickým poskytovatelem je společnost Belgacom, která provozuje všechny klasické složky US. Navíc musí všichni mobilní operátoři působící na belgickém trhu poskytovat *sociální tarify* pro sociálně slabé jedince.

V sousedním Holandsku provozuje univerzální službu firma KPN, na základě přímého určení ze zákona, na dobu neurčitou. Regulátor se zde omezil na povinnosti provozovat veřejně přístupné telefonní automaty, tištěné a elektronické telefonní seznamy a provoz informační služby.

Rakouská telekomunikační společnost A1 Telekom Austria (A1TA) byla určena jako poskytovatel US bez výběrového řízení přímo ze zákona na dobu neurčitou,

s dodatkem, že toto jmenování má rakouské ministerstvo možnost kdykoliv odvolat. AITA v rámci US nabízí koncovým zákazníkům veřejné placené telefony, telefonní seznamy a pevné telefonní připojení.

2.6 Nečlenské země Evropské unie – Norsko a Švýcarsko

Ačkoliv Švýcarsko a Norsko nejsou členy Evropské unie, patří však do evropského hospodářského prostoru a proto je vhodné je zahrnout do srovnání s ostatními zeměmi EU poskytujícími US. Švýcarsko v roce 2007 uspořádalo výběrové řízení, ze kterého vzešel vítězně Swisscom, který je nyní zavázán provozem US do konce roku 2017. Kromě běžných služeb jako pevné telefonní linky, veřejné automaty a telefonní seznamy má také uloženo poskytovat širokopásmové internetové připojení, přičemž původní hranice rychlosti přenosu 600/100 kbit/s byla 1. března 2012 navýšena na 1000/100 kbit/s.

Norsko má na rozdíl od Švýcarska poskytovatele na dobu neurčitou, který byl určen na základě dohody mezi operátorem – Telenorem – a norským ministerstvem na základě zákona č. 83/2003 o elektronických komunikacích. Od 1. září tak poskytuje kromě obvyklých služeb také služby pro handicapované osoby a osoby se zvláštními potřebami. Zároveň také kontroluje a monitoruje výdaje koncových uživatelů.

3 Univerzální služba v České republice

V Evropské unii je pro členské státy určující již zmíněná směrnice č. 2002/22/ES, kterou jednotlivé státy implementují do svých právních systémů. Na jejím základě byl v České republice v roce 2005 přijat Zákon o elektronických komunikacích. Ten určil jako poskytovatele univerzální služby společnost Telefónica O2 Czech Republic, a.s. (dále jen „Telefónica“), které tento zákon uložil poskytovat fixní telekomunikační služby v rozsahu daném Českým telekomunikačním úřadem (dále jen „ČTÚ“). Rozhodnutí ohledně dílčích služeb se stala pravomocnými v první polovině roku 2006.

3.1 Český Telecom

Institut univerzální služby byl však zřízen již zákonem č. 151/2000 Sb. o telekomunikacích, který v § 29 vymezil služby, které české telefonní společnosti poskytovaly i před rokem 2000, nově přijatý zákon je však přesně definoval v ucelené podobě.

Před rokem 2000 měla monopol na poskytování univerzální služby společnost Český Telecom, a.s.. V univerzální službě byla tehdy zahrnuta kompletní telefonní služba, včetně přístupu a připojení, dále veřejné telefonní automaty, telefonní seznamy, tísňová volání a informační služba. Po spuštění systému krytí ztráty vzniklé z poskytování univerzální služby byla první částka, o kterou Český Telecom požádal ČTÚ, 40 miliard Kč¹⁷ na vybudování přístupové sítě. Záhy však byla regulátorem přijata vyhláška, která udávala pravidla pro žádosti o krytí ztrát, kde bylo uvedeno, že budou kryty ztráty způsobené jen bezplatnými nebo pod-nákladovými cenami (pro zdravotně postižené, či na provoz center pro příjem tísňových volání). Na vybudování přístupové sítě měl Český Telecom vymezen časový úsek 1996–2000. V té době ho cenová politika v České republice zvýhodňovala; měl monopol na mezinárodní a dálková volání, za která účtoval enormně vysoké částky, kterými posléze mohl financovat budování přístupové sítě. Disponoval také dostatečnými finanční prostředky na krytí ztrát, které vznikaly při poskytování univerzální služby. Dodatečné financování

¹⁷ Ještě roce 2002 tehdejší Český Telecom žádal regulátora o nesmyslně vysokou částku, konkrétně 4,5 mld. Kč (Peterka 2008b). Městský soud však jeho žádost zamítl a přiznal mu částku pouze zhruba 257 mil. Kč.

ze strany státu či ostatních operátorů tak nebylo třeba a Český Telecom tuto síť vybudoval z vlastních zdrojů.

V letech 2001–2005 byly roční prokazatelné ztráty ověřovány ve výši kolem 250 milionů Kč (195 042 676,- Kč v roce 2001, 286 966 147,- Kč v roce 2005). (ČTÚ 2008a) V roce 2005 byl vydán nový zákon č. 127/2005 Sb. o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů¹⁸, který nahradil původní zákon z roku 2000. Vymezil univerzální službu a zároveň vytvořil jednotný mechanismus vedení soudních řízení ve věci financování univerzální služby. Ztráta kvůli poskytování univerzální služby se vedla v jednom společném řízení, zatímco příspěvky jednotlivých operátorů byly řešeny individuálně. Proti tomu však účastníci řízení podali rozklady, kterým musel na základě rozhodnutí Městského soudu v Praze Český telekomunikační úřad vyhovět a vést nová správní řízení, ve kterých již byli zahrnuti všichni účastníci. Tento soud také zároveň potvrdil, že řízení s Českým Telecomem (nyní Telefónica O2 Czech Republic, a.s.) byla vedena správně, a věc tak mohla být uzavřena. S ostatními, menšími operátory (Vodafone, T-Mobile a další¹⁹), však byla vedena tato řízení nesprávně a v roce 2012 stále ještě nejsou uzavřena.

3.2 Zvláštní ceny

Jak již bylo naznačeno, zákon č. 127/2005 Sb. také přesně vymezil služby (datové, telefonní, připojení k internetu, pronájem okruhu²⁰, jenž můžou být zahrnuty do ztráty. Jejich počet tak významně narostl, neboť dříve do vymahatelné ztráty spadaly pouze služby telefonní. Na základě tohoto zákona také ČTÚ vydává rozhodnutí a přezkoumává univerzální službu každé 3 roky.

V roce 2006 Český telekomunikační úřad rozhodl, že z důvodu evidentního nedostatku telefonních stanic se přístup a připojení nebude ukládat jako povinnost. V následujícím roce byly uvedeny mezi zákazníky tzv. *Zvláštní ceny*²¹, což jsou ceny tel. služeb, které jsou poskytovány se slevou pro zdravotně postižené osoby a ztráty jsou financovány přímo ze státního rozpočtu. Telefónica poskytovala všem zdravotně

¹⁸ zkráceně zákon o elektronických komunikacích

¹⁹ V roce 2001 bylo v České republice registrováno pouze 16 malých telekomunikačních společností poskytujících služby související s datovým přenosem; v roce 2009 jich bylo již zhruba 140.

²⁰ Velké společnosti si obvykle pronajímají u poskytovatele datový okruh, pokud potřebují v rámci společnosti uskutečnit krátkodobý přenos většího množství dat.

²¹ zvláštní cenové plány, které se liší od cenových plánů poskytovaných za normálních obchodních podmínek pro zdravotně postižené osoby

postiženým osobám bez rozdílu měsíční slevu ve výši 200 Kč, celková ztráta se tedy vypočetla pomocí vzorce

$$\check{C}N = ZTP \times 200,$$

kde

ČN jsou *čisté náklady na dílčí službu Zvláštní ceny*

ZTP je *počet zdravotně postižených osob v České republice*.

Služba Zvláštní ceny je pro mobilní operátory atraktivní z důvodu poměrně bezproblémového a rychlého financování (částka je hrazena státem vždy do jednoho roku po uplynutí kalendářního roku, za který byly náklady vyčísleny) a možnosti prezentace pro specifickou skupinu zákazníků. Největší část zákazníků se zdravotním postižením ovšem v počátku poskytování Zvláštních cen ukořistila Telefónica O2 a pro ostatní velké hráče tento trh již nebyl zajímavý z důvodu nízkého počtu zákazníků. Proto ho T-Mobile opustil v polovině roku 2008, Vodafone přesně o 2 roky později.²² Poslední rozhodnutí vydané regulátorem v případě Zvláštních cen bylo učiněno 2. července 2011, kdy uložil poskytovat tuto službu Telefónice na další tři roky. (Telefónica 2011)

3.3 Poskytované služby

Na základě § 38, odst. 2, zákona č. 127/2005 Sb. má Český telekomunikační úřad právo uložit poskytovateli univerzální služby povinnost provozovat následující dílčí služby:

- „a) připojení v pevném místě k veřejné telefonní síti*
- b) přístup v pevném místě k veřejně dostupné telefonní službě*
- c) pravidelné vydávání telefonních seznamů čísel účastníků veřejně dostupné telefonní služby a přístup koncových uživatelů k těmto seznamům*
- d) informační službu o telefonních číslech účastníků veřejně dostupné telefonní služby, dostupnou pro koncové uživatele*
- e) služby veřejných telefonních automatů*
- f) přístup zdravotně postižených osob k veřejně dostupné telefonní službě rovnocenný s přístupem, který využívají ostatní koncoví uživatelé, zejména prostřednictvím speciálně vybavených telekomunikačních koncových zařízení*

²² T-Mobile i nadále poskytuje jisté výhody pro zdravotně postižené ve formě bonusů, tyto výhody však již nejsou součástí Zvláštních cen

- g) doplňkové služby ke službám uvedeným v písmenech a) a b), kterými jsou:*
- postupné splácení ceny za zřízení připojení k veřejné telefonní síti pro spotřebitele*
 - bezplatné selektivní zamezení odchozích volání pro účastníka*
 - bezplatné položkové vyúčtování ceny pro spotřebitele“*

(Zákon č. 127/2005 Sb. ze dne 22. února 2005 o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů)

Do univerzální služby je často zařazována i dílčí služba Zvláštní ceny. Ztrátu za provoz této služby však poskytovatel vyčísluje zvlášť; financování této ztráty probíhá taktéž odděleně, nezávisle na ostatních poskytovaných službách.

Do konce roku 2008 poskytovala Telefónica v rámci univerzální služby dílčí služby podle bodů c)–g). V roce 2008 však ČTÚ shledal, že pro další ukládání povinnosti poskytovat dílčí služby podle bodů c) (telefonní seznamy) a d) (informační služba o telefonních číslech) není žádný důvod a proto tyto služby byly z US 22. prosince 2008 vyjmuty. (Telefónica 2009) O rok později regulátor rozhodl o neuložení povinnosti také doplňkových služeb ke službám připojení v pevném místě z USS, neboť shledal, že pro jejich uložení již není žádný důvod. Toto rozhodnutí se stalo pravomocným dne 30. července 2009 a poté již tyto služby byly, podobně jako ostatní služby vyřazené z konceptu US, poskytovány pouze dobrovolně. Od roku 2010 je tak operátor povinen provozovat služby zmíněné v bodech e), f) a službu Zvláštních cen. Ostatní služby, které byly z US vyřazeny, už nabízí komerčně na vlastní náklady. Zároveň také od 2. pololetí 2009 ČTÚ začal redukovat počet veřejných telefonních automatů zařazených do US, kterýžto proces stále trvá. (Telefónica 2010) Náklady spojené s provozováním univerzální služby tak v roce 2009 výrazně klesly, zatímco v roce 2008 to bylo 794 mil. Kč, o rok později už to bylo jen 187 mil. Kč. (Telefónica 2010) V roce 2010 začala Telefónica do nabízených služeb implementovat směrnici Evropské unie č. 2009/136/ES, která vstoupila v platnost o rok dříve.²³ Tato implementace pokračovala i v roce následujícím. (Telefónica 2012)

²³ viz kapitola 1

3.4 Financování univerzální služby

Od roku 2006 do roku 2009 se ztráta vzniklá při poskytování univerzální služby financovala dvěma různými způsoby. Ztráta vzniklá při provozu služby pro zdravotně postižené (Zvláštní ceny) byla dle § 38 odst. 4 zákona č. 127/2005 Sb. hrazena ze státního rozpočtu. Ostatní služby byly financovány z tzv. *Fondu univerzální služby* (dále jen „Fond“), kdy Telefónica (jakožto poskytovatel univerzální služby) vyčíslila svou ztrátu, která již byla výrazně nižší než v předchozích letech. Bylo to způsobeno vydáním nového zákona o elektronických komunikacích, redukcí poskytovaných služeb (z rozhodnutí ČTÚ) a úpravou vzorce pro výpočet čistých nákladů. Čisté náklady na dílčí služby poskytované v rámci univerzální služby se počítají dle §2 vyhlášky č. 388/2006 o čistých nákladech univerzální služby v elektronických komunikacích podle vzorce

$$\check{C}N = Nv - TVus + NIus,$$

kde jsou

„ČN čisté náklady na dílčí službu

Nv náklady, kterým by se podnikatel vyhnul, kdyby neměl povinnost poskytovat univerzální službu, které jsou rozdílem mezi efektivně a účelně vynaloženými náklady na dílčí službu podnikatele s povinností poskytovat univerzální službu a efektivně a účelně vynaloženými náklady na dílčí službu podnikatele bez povinnosti poskytovat univerzální službu (EÚVNŽus - EÚVN)

TVus tržní výhody podnikatele s povinností poskytovat univerzální službu

NIus přiměřený objem návratnosti investic vynaložených na poskytování dílčí služby.“

(Vyhláška č. 388/2006 Sb. ze dne 19. července 2006 o čistých nákladech univerzální služby v elektronických komunikacích)

Například za rok 2009 byly čisté náklady vyčísleny Telefónicou na 89 435 212,23 Kč, přičemž po úpravě regulátorem byly stanoveny v konečné výši 73 363 998 Kč jako neúnosná zátěž (ČTÚ 2008b). Po účetní kontrole sumy regulátorem do Fondu přispěli všichni hráči na trhu s elektronickými komunikacemi²⁴ (držitelé telekomunikačních licencí)²⁵ podle podílu na tomto trhu

²⁴ včetně samotného poskytovatele, který zpravidla přispíval nejvyšší částkou

²⁵ jejichž výnosy z poskytování datových služeb dosáhly v daném roce alespoň 10 000 000 Kč

částkami, které jim určil Český telekomunikační úřad. Postup výpočtu těchto příspěvků i prokazatelné ztráty určovala vyhláška č. 235/2001 Sb. následovně:

$$P = PD \times Z,$$

kde jsou:

„P výše příspěvku jednotlivého držitele telekomunikační licence na účet,

PD podíl jednotlivého držitele telekomunikační licence,

Z ověřená výše prokazatelné ztráty.“

(Vyhláška 235/2001 Sb. Ministerstva dopravy a spojů ze dne 19. června 2001, kterou se stanoví podrobnosti o výpočtu a úhradě prokazatelné ztráty z poskytování univerzální služby držitelem telekomunikační licence)

Peníze z Fondu se poté vydaly společnosti Telefónica O2 na krytí ztráty. Je třeba poznamenat, že jelikož Telefónica představuje největšího tuzemského poskytovatele telekomunikačních služeb, připadal na ni také největší podíl příspěvků. Ta však na rozdíl od menších přispívajících operátorů proti rozhodnutím učiněným telekomunikačním úřadem nepodávala rozklady. Stalo se již zvykem, že společnosti T-Mobile Czech Republic, a.s. a Vodafone Czech Republic, a.s. podávají každoročně po rozhodnutí ČTÚ námítky k Městskému soudu v Praze a věc se tak opakovaně vrací k projednání.

Tento systém financování byl však nevyhovující. Čisté náklady vyčíslené Telefónicou byly každoročně přezkoumávány Českým telekomunikačním úřadem, jenž je případně mírně upravil na základě skutečnosti a poté vydal rozhodnutí, ve kterém přiznal operátorovi náhradu za tuto ztrátu. Rozhodnutí se však nestalo pravomocným, neboť proti němu okamžitě podali rozklad menší operátoři působící na trhu a vše tak musely každoročně nakonec řešit pražské soudy. Do současné doby tak Telefónice nebyly uhrazeny ztráty způsobené poskytováním US za roky 2006–2009, protože Městský soud v Praze dosud ve věci nerozhodl, byť například za roky 2007 a 2008 vydal ČTÚ pravomocné rozhodnutí v roce 2010. (Telefónica 2011). Za roky 2009 a 2010 tato rozhodnutí vydal v roce 2011. (Telefónica 2011)

Toto se netýkalo výše zmíněných Zvláštních cen, ke kterým se rozklady ze strany menších operátorů nepodávaly, a úhrada čistých nákladů tak nebyla ničím komplikována. Za rok 2008 se tato ztráta rovnala částce 136 201 400 Kč. (Telefónica 2009)

Dne 1. ledna 2010 byl Fond nahrazen tzv. *Účtem univerzální služby* (dále jen „Účet“), který funguje na podobném principu jako Fond; na Účet však přispívá pouze jeden příspěvovatel – stát. Veškerá relevantní ztráta způsobená společností Telefónica je tak kryta ze státního rozpočtu bez účasti ostatních účastníků na trhu, což je bezesporu velká úleva nejen pro přímého poskytovatele US (který se nyní nemusí finančně nijak podílet na krytí svých nákladů z poskytování), ale i pro ostatní společnosti na trhu. Celý proces financování čisté ztráty Telefónice je teď mnohem rychlejší; operátor po vyčíslení ztráty předá podklady regulátorovi, ten po kontrole částky dostane prostředky ze státního rozpočtu, které převádí na účet Telefónicy. Kvůli všeobecnému šetření a snižování výdajů ze státního rozpočtu se však poskytovaná částka neustále snižuje s tím, jak stát postupně vyřazuje z US některé dílčí služby.

Tabulka 1. Ověřené prokazatelné ztráty společnosti Telefónica za poskytování US V České republice v letech 2001–2011

Rok	Prokazatelná ztráta (v Kč)
2001	195 042 676
2002	257 494 476
2003	290 510 226
2004	302 622 498
2005	286 966 147
2006	280 274 507
2007	105 478 583
2008	100 992 529
2009	73 363 998
2010	47 483 384

Zdroj: tabulka vlastní, údaje www.ctu.cz

3.5 Veřejné telefonní automaty (VTA)

Podle zákona č. 127/2005 Český telekomunikační úřad posuzuje, zda poskytování univerzální služby není pro poskytovatele *neúnosná zátěž*, a zda pro něj z provozování US naopak neplynou nehmotné výhody. V případě kladných nehmotných výhod se odhaduje výše výhody v korunách a odečítá se od celkové ztráty společnosti. Tak je tomu například u veřejných telefonních automatů (VTA), na kterých má Telefónica O2 zpravidla umístěný reklamní nosič se svým logem, čímž propaguje své služby na veřejných komunikačních prostředcích. V roce 2008 Telefónica provozovala celkem 24 000 VTA. (Peterka 2008a) Od roku 2009 začal regulátor z důvodu neustále se snižující poptávky po této službě redukovat počet automatů zařazených do univerzální služby. Výše uvedený zákon spolu s rozhodnutím ČTÚ z 30.

července nyní ukládá poskytovateli povinnost provozovat VTA pouze v obcích do 4 999 obyvatel (Telefónica 2012), protože ve větších obcích je obvykle společnost Telefónica provozuje dobrovolně, neboť i přes opadající zájem o tento druh služby jsou telefonní automaty ve větších městech stále výdělečné.

Telefónica tak před třemi lety spolu s polevením ze strany ČTÚ začala s rušením telefonních automatů a snížením jejich počtu na nezbytné minimum uložené regulátorem, protože roční tržba z většiny telefonních budek nedosahovala ani na pokrytí nákladů na jejich provoz. Zrušeny byly proto všechny dobrovolně provozované automaty v menších městech a vesnicích, které byly používány málo či dokonce vůbec. V současnosti jsou tak prakticky všechny automaty v malých obcích provozované na základě povinnosti uložené regulátorem a Telefónice kvůli nim vznikají velké ztráty, neboť na jejich údržbu vynakládá nepoměrně vysoké částky vzhledem k nízkému využití. Ve větších městech je situace příznivější – ač i tam zájem klesl, stále ještě je mnoho provozovaných přístrojů ziskových a operátor je proto provozuje dobrovolně a v dostatečně velké míře. Proto, jak již bylo zmíněno, má nařízeno provozovat telefonní budky jen v malých obcích, kde by je sám jinak nezřizoval. Tento stav by měl trvat do konce roku 2013, poté bude opět snížen počet VTA provozovaných z povinnosti pouze na obce do 1 999 obyvatel. (Telefónica 2012). V případě, že bude poptávka po VTA i nadále klesat, zvažuje ČTÚ úplné vyřazení této služby z univerzální služby.

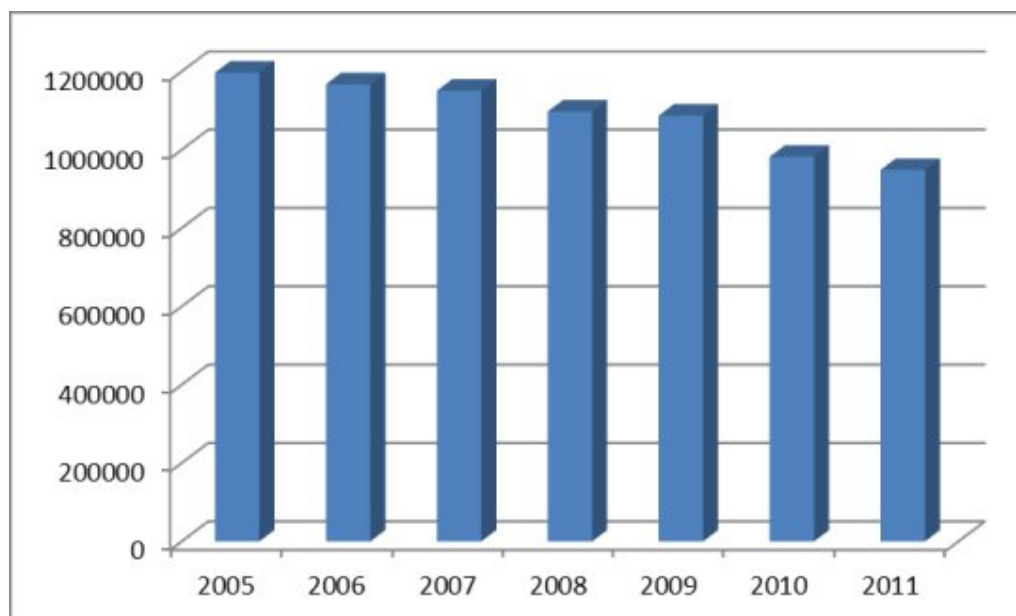
4 Případ Slovenska

Na Slovensku je situace, co se univerzální služby týče, odlišná od ostatních evropských států. Poskytovatelem US na Slovensku je společnost Slovak Telekom, a.s. a to na základě Rozhodnutí o rozkladu č. 33/01/2006 ze dne 4. dubna 2006, kdy Telekomunikačný úrad Slovenskej republiky (dále jen „TÚSR“) určil jednoznačného poskytovatele US a uložil mu povinnost tuto službu poskytovat podle § 50 odst. 1, 2 písm. a) až f) *zákona č. 610/2006 o elektronických komunikáciách* na celém území Slovenské republiky. O poskytování služby měla tehdy zájem i společnost Orange Slovensko, a.s., která žádala odvolací orgány o zrušení rozhodnutí, avšak neúspěšně.

Původní zákon z roku 2006 byl novelizován *zákonem č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách*, vydaným 14. září 2011, který definoval v § 50 odst. 1 pojem univerzální služba jako „*minimálny súbor služieb, ktoré sú dostupné v určenej kvalite na celom území Slovenskej republiky všetkým koncovým užívateľom bez ohľadu na ich geografickú polohu a za prijateľnú cenu, ktorou je cena prihládajúca na úroveň spotrebiteľských cien a príjmy obyvateľov.*“ (TÚSR 2012) Definice je obdobná definici univerzální služby v České republice. Společnost Telekom měla od TÚSR uloženou povinnost poskytovat US v rozsahu stanoveném v § 50 odst. 2 písmena a) až f), která se týkala připojení pevné telefonní služby s možností přenosu dat, poskytování telefonního seznamu, zajištění dostupnosti veřejných telefonních automatů, bezplatné poskytování tísňového čísla 112, provoz informační služby o telefonních číslech a zabezpečení dostupnosti telefonních služeb pro zdravotně postižené zákazníky.

Dne 18. dubna 2012 však TÚSR zveřejnil veřejnou konzultaci o uložení povinnosti poskytovat částečnou službu dle § 50 odst. 2 písm. f) zákona č. 351/2011 Z. z. pro zdravotně postižené (TÚSR 2012), a tím jim zabezpečit rovnocenný přístup k telekomunikačním prostředkům, jako mají ostatní občané. V této veřejné konzultaci také uvádí, že se rozhodl nadále již *neukládat* povinnost pro Slovak Telekom a.s. poskytovat US podle bodů a)–e), protože to shledal neopodstatněným. Dospěl totiž ke zjištění, že 99,6 % obyvatel Slovenské republiky žije v oblastech pokrytých mobilními sítěmi (a zbylá 0,4 % v těžko přístupných lokalitách). (TÚSR 2012) Vzhledem k meziročnímu velkému nárůstu počtu mobilních telefonů a jak můžeme vidět na následujícím grafu i poklesu žádostí o zřízení pevné linky se rozhodl tyto body US neukládat jako povinnost.

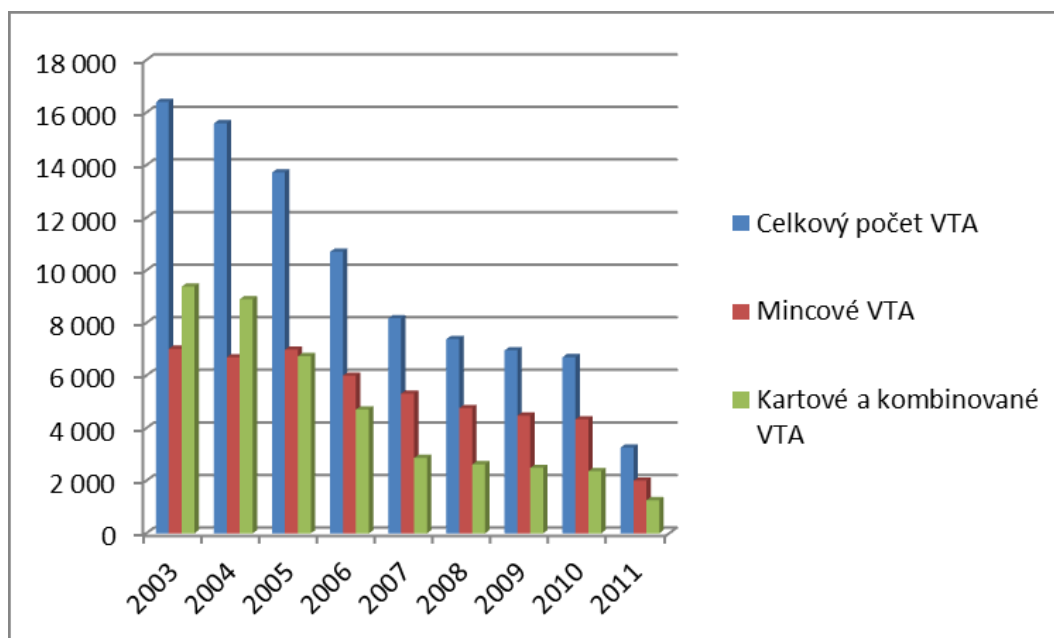
Graf 1. Celkový počet účastnických přípojek na Slovensku



Zdroj: <http://www.teleoff.gov.sk/data/files/27001.pdf>

Zároveň kvůli neefektivnosti provozování VTA (například v roce 2011 vykazovalo 72,1 % telefonních automatů nulovou tržbu a pouze 4,9 % automatů bylo ziskových) (TÚSR 2012) a výrazné redukci jejich počtu (viz následující graf) a fungujícímu trhu v oblasti telefonních seznamů již tyto body US není důvod ukládat jako povinnost.

Graf 2. Počet veřejných telefonních automatů (VTA) na Slovensku



Zdroj: <http://www.teleoff.gov.sk/data/files/27001.pdf>

Tím TÚSR veľmi výrazne zúžil univerzálnu službu na jediný bod – f) „*zabezpečenie prístupu k verejne dostupným telefónnym službám pre zdravotne postihnutých užívateľov a primeranej dostupnosti verejných telefónnych automatov s bezbariérovým prístupom a osobitným vybavením*“. (TÚSR 2012) Osobným vybavením jsou myšlena speciální koncová zařízení pro tyto osoby, usnadňující komunikaci (telefony pro nedoslýchavé apod.). Tento návrh uvítal slovenský poskytovatel – akciová společnost Slovak Telekom, která tak má nově uloženou povinnost provozovat pouze služby určené zdravotně postiženým. Společnost však až do roku 2012 poskytovala univerzálnu službu v celém rozsahu, nicméně zatím nedostala od regulátora úhradu prokazatelné ztráty za žádný rok. Kvůli tomu se proto soudí s regulátorem, který však tyto vykazované ztráty označil za *únosnou zátěž* a tudíž by tak podle něj Slovak Telekom neměl od státu obdržet žádnou náhradu za provozování univerzálnu službu.

5 Broadband

Zatímco všechny členské země Evropské unie pokračují ve snižování počtu služeb spadajících pod US, omezují regulaci a podporují v tomto směru konkurenční prostředí na trhu s elektronickými komunikacemi, na úrovni Evropské unie se již několik let diskutuje o začlenění nové dílčí služby do konceptu univerzální služby. Širokopásmové připojení (někdy také počeštěný anglický výraz „*broadband*“) se stalo v první dekádě 21. století velmi populární ve většině rozvinutých zemí na světě, a zatímco v bohatých regionech Evropské unie je již standardem, ve venkovských a chudých oblastech je míra pokrytí znatelně nižší.

5.1 Broadband v Evropské unii

V Evropské unii se začalo diskutovat o zařazení broadbandu do univerzální služby v roce 2005, v březnu tohoto roku byla spuštěna dokonce veřejná konzultace. Tehdy však diskuzi rázně ukončila Evropská komise závěrem, že širokopásmové připojení využívá v Evropě jen velmi malá část obyvatel, a podmínky pro zařazení do univerzální služby tak nejsou splněny. Směrnice EU z roku 2002 tedy zůstala nezměněna. Ke znovuotevření této diskuze došlo v roce 2008, kdy byl opět učiněn stejný závěr jako o 3 roky dříve. I přesto však v návaznosti na tuto diskuzi na politické úrovni byla v březnu roku 2010 spuštěna celoevropská veřejná konzultace k dané problematice, která trvala až do 7. května téhož roku. V ní se vyjádřilo k možnosti zařazení broadbandu do US již mnohem více společností i zákazníků, než tomu bylo v roce 2005. Během této konzultace proběhl i workshop, který poskytl různé pohledy na broadband (jakožto možnou součást univerzální služby) a upozornil na zásadní změny míry penetrace²⁶ napříč celou Evropou. (Teppayayon, Bohlin 2010)

Rok 2008 byl zlomovým pro širokopásmové připojení coby možnou součást univerzální služby. Počet širokopásmových připojení v tomto roce, stejně jako i v předešlých letech, vytrvale rostl; přibýlo 14 milionů nových linek a průměrná míra připojení pomocí broadbandu dosáhla v EU27 na konci roku 2008 22,9 %. (European Commission 2010) Devět zemí Evropské unie se dokonce umístilo v žebříčku počtu připojení před takovými vyspělými státy, jako jsou Spojené státy či Japonsko. Evropská komise proto začala zvažovat zřízení povinnosti pro členské státy poskytovat

²⁶ Pojem „míra penetrace“ obecně znamená dostupnost produktu na trhu, v našem případě to však znamená míru rozšíření připojení k broadbandu mezi jednotlivci.

širokopásmové připojení v rámci US a zavedla na toto téma diskuzi. (KOM(2008) 572 v konečném znění) V rámci Evropské unie však panovaly mezi jednotlivými zeměmi značné rozdíly v míře širokopásmového připojení – zatímco v Dánsku tato míra dosahovala hodnoty 37 %, údaje na Slovensku vykazovaly hodnotu dvakrát nižší – pouze 18,9 %. Zároveň se zvyšoval podíl nových technologií na trhu (optických vláken, bezdrátových připojení apod.), nejčastěji však uživatelé širokopásmového připojení i nadále volili technologii DSL. Takřka 75 % širokopásmových připojení v EU poskytuje stahování informací rychlostí 2 Mbit/s a více. Ačkoliv je broadband stále více populární, počet mobilních připojení se zvyšuje jen mírně (růst pouze cca 2,8 % ročně). (European Commission 2010)

Konkurenční prostředí v širokopásmovém připojení funguje dle vyjádření Ing. Elišky Kuchařové (2012) z odboru ekonomické regulace Českého telekomunikačního úřadu poměrně dobře a velkoobchodní i maloobchodní ceny v posledních pěti letech klesaly, byť se způsoby určení konečné ceny pro širokopásmové připojení mezi členskými státy značně lišily – zatímco v některých zemích byla cena určena na základě nákladů, v jiných (Portugalsko, Polsko) se ceny určovaly na základě referenčního srovnávání. Je třeba poznamenat, že například Velká Británie a Portugalsko v rámci zkvalitnění a zlevnění služeb definovaly pro broadband různé zeměpisné trhy.

V mnoha zemích EU, převážně těch hospodářsky slabších (Slovensko, Kypr, Lotyšsko), byly často na trhu s broadbandem nevhodné ekonomické či technologické podmínky a ukládaná opatření tak často byla realizována se zpožděním. Určené podmínky byly také místy nejasné, což ztěžovalo konkurenční boj pro malé (alternativní) poskytovatele připojení. Úroveň informovanosti byla v chudých zemích EU nižší a zatímco v rozvinutých státech typu Dánsko již byl vypracován postup pro šíření širokopásmového připojení, na Slovensku se o tom zatím stále jen vedly debaty na politické úrovni.

5.2 Zpráva o evropské digitální konkurenceschopnosti

V roce 2009 vydala Komise *Zprávu o evropské digitální konkurenceschopnosti*, ve které poukázala na to, že politika EU významně rozšířila možnosti občanů EU coby spotřebitelů, poskytla širší využívání internetu, broadbandového připojení a přispěla k rozvoji mobilních telefonů, jejichž počet již tehdy převýšil počet obyvatel EU. Tím Komise navázala na úspěch z července téhož roku, kdy vstoupilo v platnost nařízení

(Nařízení (ES) č. 544/2009 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích) vydané z popudu Komise, které zaručovalo mnohem nižší ceny internetu a roamingového volání pro uživatele elektronických zařízení pobývajících v zahraničí v rámci Evropské unie. Zároveň byla operátorům uložena povinnost posílat uživatelům informační SMS zprávy s údaji o cenách služeb při cestě do zahraničí. (Evropská komise 2010) V říjnu roku 2009 tak byly členské státy EU podpořeny Komisí ve věci otevření trhů pro bezdrátové širokopásmové technologie a přechod z analogového na digitální vysílání. (Evropská komise 2010)

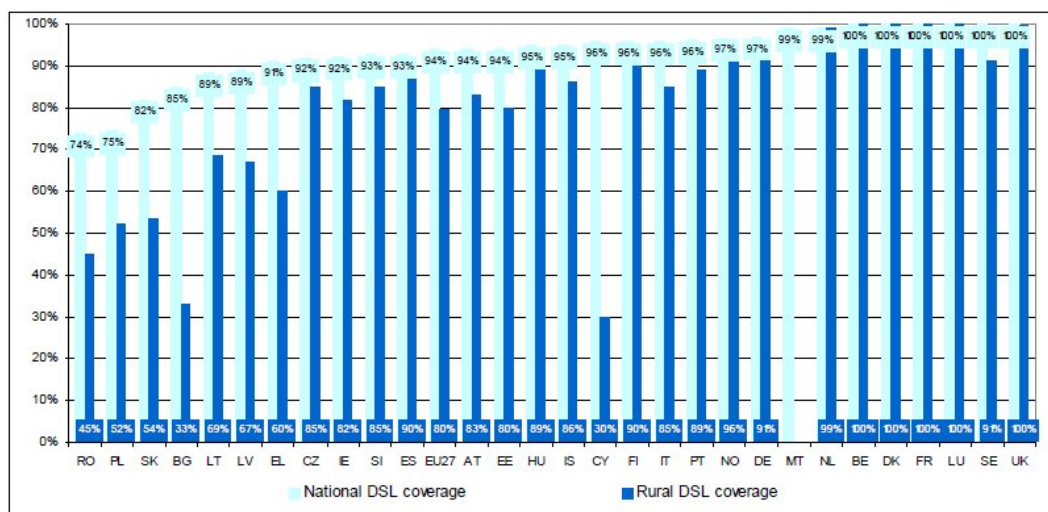
5.3 Evropská investiční banka

Evropská komise také podporuje vysokorychlostní širokopásmové připojení, na něž každoročně vymezuje částku blížící se 500 milionům eur, které vyplácí *Evropská investiční banka*. (KOM(2009) 140 v konečném znění) V roce 2007 také spustila program s názvem „Broadband for all“, který si stanovuje za cíl stoprocentní pokrytí Evropské unie širokopásmovým připojením do roku 2013. Pro tento program také vyčlenila částku 2,3 miliard eur, pomocí které by se měl tento plán do konce příštího roku splnit.

5.4 Broadband ve venkovských oblastech

Ve venkovských oblastech Evropské unie je samozřejmě míra rozšíření širokopásmového připojení mnohem nižší než v bohatších oblastech, byť právě tyto regiony vykazují největší míru růstu penetrace (přes 6 % v případě Rumunska). V následujícím grafu, který znázorňuje rozdíly DSL připojení (jakožto nejběžnějšího typu širokopásmového připojení) mezi národní mírou pokrytí (světle modrá barva) a mírou pokrytí ve venkovských oblastech (modrá barva) v jednotlivých zemích EU. Nejpatrnější rozdíly jsou v Bulharsku, Rumunsku, Řecku a na Kypru.

Graf 3. Míra pokrytí DSL připojením - srovnání národní míry pokrytí a pokrytí ve venkovských oblastech v zemích EU



Zdroj: SEC(2010) 627

V roce 2009 proběhly na politickém poli Evropské unie rozsáhlé diskuze ohledně veřejného spolufinancování broadbandové služby; především kvůli celosvětové krizi. Diskuze vyústily ve směrnice, které dne 17. září 2009 vydala Evropská komise. Poskytla v nich návod, jak mohou jednotlivé státy zlepšit systém veřejného financování zejména ve venkovských (chudších) regionech. Zároveň také představila tzv. *New Generation Access* (NGA), který má pomoci chudým oblastem, ve kterých se neočekávají investice ze strany operátorů.

5.5 Míra penetrace

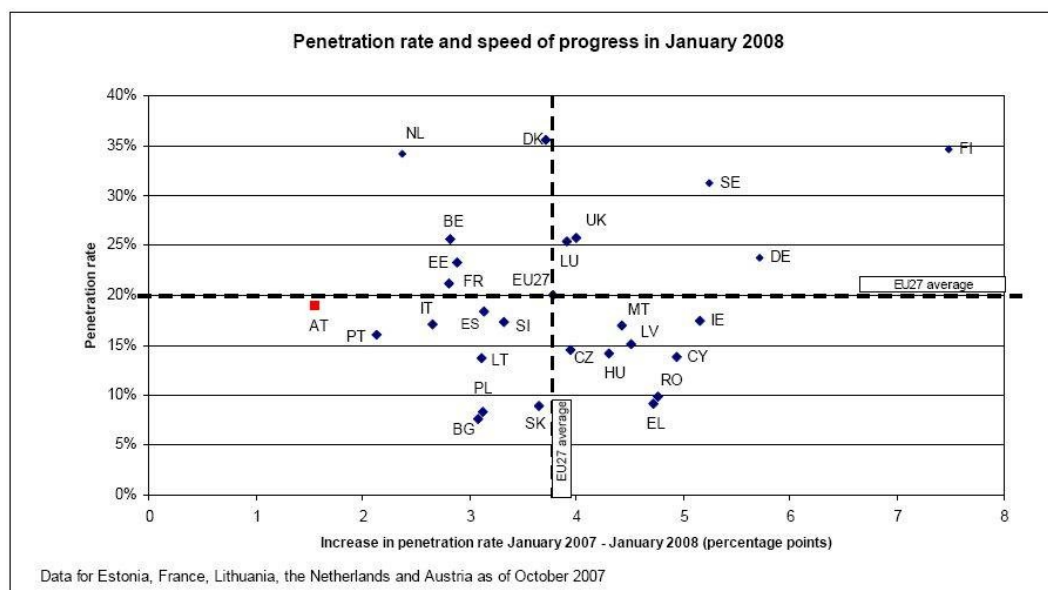
Evropský trh s broadbandem patří k nejrozvinutějším na světě, procentuální míra penetrace dosahuje v EU více než 25 %, byť meziroční nárůst počtu širokopásmového připojení již vykazuje klesavou tendenci, v roce 2010 to byla jen 2 %. (European Commission 2010)

Ačkoliv je míra rozšíření širokopásmového připojení na velmi vysoké úrovni, většina je ale poskytována pomocí technologie xDSL, která dominuje na trhu v Evropě se zhruba 75 %, a jejíž průměrná rychlost je nižší než v jiných rozvinutých mimoevropských zemích. Populárním se ale také čím dál více stává připojení založené

na technologii FTTH²⁷ +LAN, které v Evropě však zatím používá pouze kolem 5 % uživatelů, zatímco v Japonsku je to přes 50 % a v Jižní Koreji 46 %. Pro srovnání – ve Spojených státech je to však kolem 6 %. (KOM(2009) 140 v konečném znění) Zhruba 83,4 %²⁸ připojení je poskytováno s rychlostí větší než 2 Mbit/s, rychlost nad 10 Mbit/s má však pouze jen čtvrtina uživatelů. Nizozemí vykazuje v současnosti spolu s Dánskem nejvyšší míru penetrace na světě, roční procentuální nárůst je pouze 1,6 %, což je pod průměrem EU. Ostatně statistická data z mnoha jiných evropských zemí již vykazují nízký růst penetrace, jako například v Německu či ve Francii; lze však očekávat, že se tato čísla již nadále nebudou snižovat, neboť k širokopásmové síti stále ještě není připojeno zhruba 40 % domácností Evropské unie.

Míra penetrace se však neustále mění a její hodnoty jsou pro jednotlivé země velmi odlišné. Obecně lze říci, že se míra zvyšuje s tím, jak se mění geografická poloha na mapě Evropy z jihovýchodu na severozápad. Jak proto na následujícím grafu z ledna 2008 můžeme vidět, nejnižší hodnoty (kolem 10 %) vykazují data ze zemí jako je Bulharsko, Rumunsko, Řecko, Slovensko či Kypr. Naopak nejvyšší penetraci můžeme nalézt v severovýchodních zemích (Dánsko, Švédsko, Finsko), a již výše zmíněné Nizozemí.

Graf 4. Míra penetrace a rychlost míry růstu v lednu 2008



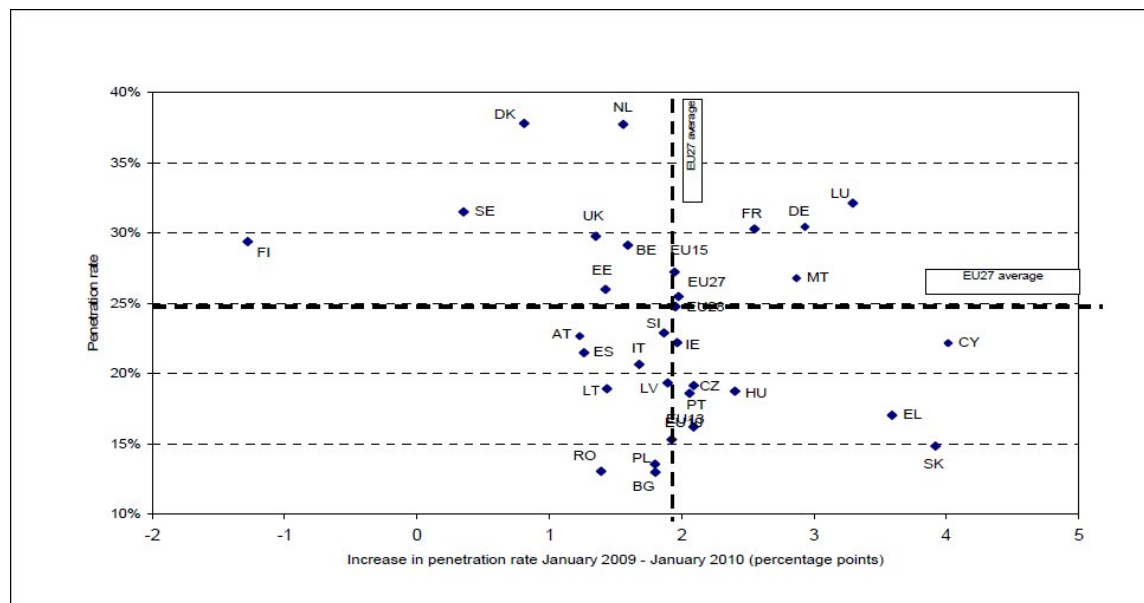
Zdroj: <http://noweurope.com/2008/08/11/broadband-austria/>

²⁷ FTTH (fibre-to-the-home) je typ připojení, který využívá optické vlákno

²⁸ údaj pro leden 2010

Rostoucí míru penetrace broadbandu v Evropské unii lze vyčíst z následujícího grafu z ledna 2010, na kterém je patrný posun průměru EU 27, z 20 % (2008) na téměř 25 % (2010). Zatímco bohaté země s rozvinutou strukturou širokopásmového připojení za tuto dobu zaznamenaly jen mírný růst (kolem 2 %), chudší země z jihovýchodního regionu vykázaly ve druhém sledovaném období až o 8 % lepší penetraci (například Řecko). Zároveň klesl průměrný meziroční růst míry penetrace ve státech EU27 – z původních 3,8 % na polovinu. Tento fakt jen potvrzuje trend zmenšujícího se zájmu o širokopásmové připojení, zejména tedy v bohatších zemích, kde se zdá být trh již skoro nasycen, ač je tam bez broadbandu stále ještě výše uvedených 25 % domácností. To platí především pro Švédsko a Dánsko. Zajímavým a ojedinělým případem je Finsko, které za rok 2009 zaznamenalo dokonce pokles míry penetrace. Světlou výjimkou mezi zeměmi EU je Slovensko, ve kterém jako prakticky jediné zemi v Evropě byla meziroční míra penetrace vyšší než v roce 2008.

Graf 5. Míra penetrace a rychlost míry růstu v lednu 2010



Zdroj: European Commission (2010)

Rozdíly klesají i mezi jednotlivými zeměmi v rámci EU – zatímco v roce 2008 byl rozdíl mezi Bulharskem (nejnižší míra penetrace v EU) a Dánskem (nejvyšší míra penetrace) 28,5 %, o rok později to bylo 26,2 %, v roce 2010 dokonce 25 % a nadále klesá.

Celosvětově je Evropská unie (coby rozvíjející se trh s broadbandem) hluboko pod světovým průměrem procentuálního meziročního růstu. Ten je úctyhodných 16 %,

a to především díky velkým expandujícím rozvojovým zemím, jako je Rusko, Mexiko, Čína či Indie. Například právě Mexiko v červenci 2009 zaznamenalo 54% meziroční nárůst penetrace a Indie, druhý největší stát na světě, který zažívá v posledních letech obrovský boom v telekomunikacích, dokonce 62% nárůst. Na těchto rozvojových trzích jsou velmi aktivní evropští mobilní operátoři, kteří v nich spatřují významný zdroj budoucích příjmů.

5.6 Širokopásmové připojení v České republice

Z důvodu zahájení celoevropské diskuze na téma (ne)zahrnutí širokopásmového připojení do univerzální služby (při druhém pravidelném přezkumu univerzální služby v roce 2008) se touto variantou rozšíření začala zabývat i česká společnost. V prosinci téhož roku byla odborem elektronických komunikací Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO) zřízena veřejná konzultace ke směrnici o univerzální službě. MPO vypracovalo čtyři možné varianty (scénáře), kterými se může služba širokopásmového připojení v České republice ubírat. První scénář počítal se zachováním stávajícího systému, druhý se zahrnutím broadbandu do univerzální služby (s principem subsidiarity – každý členský stát by si sám stanovil rozsah poskytování). Třetí scénář počítal se zavedením jednotného systému širokopásmového připojení v celé Evropské unii beze změny způsobu financování, zatímco čtvrtý počítal s celoevropským zavedením při přezkumu financování. Český telekomunikační úřad po zhodnocení těchto čtyř scénářů uvedl, že *„plně podporuje scénář č. 1, kdy nedojde k žádnému zásahu do regulačního rámce a nebude povinnost širokopásmového přístupu nijak ve Směrnici upravena“* (ČTÚ 2009a). Regulátor tak do současné doby zastává názor (dle vyjádření Ing. Elišky Kuchařové a Ing. Jany Novosadové (2012) z ČTÚ), že by broadband do univerzální služby být zahrnut neměl. Vysvětluje to fungující konkurencí na trhu poskytovatelů širokopásmového připojení a zvýšením administrativní zátěže pro Úřad i pro poskytovatele. Obává se také dalších soudních pří v záležitostech týkajících se vyrovnání ztráty poskytovatele. Jak již bylo uvedeno, některé soudní procesy s menšími poskytovateli (T-Mobile, Vodafone) trvají již téměř 10 let a stále nebyly uzavřeny. Zároveň je třeba zdůraznit technologický pokrok v oblasti broadbandu v posledních letech – zájemci o tento typ připojení mají možnost volit mezi několika různými technologiemi pro připojení. Nejčastěji volí pevné připojení typu DSL (xDSL), některý z typů bezdrátového připojení (Wi-Fi, WLAN, WiMAX) nebo kabelové připojení (CATV) (ČTÚ 2009b), které jsou poskytovány za poměrně nízké ceny. Rychle se

rozdávající novinkou je také mobilní broadband, a také připojení pomocí optických vláken (FTTx).²⁹

Například v roce 2008 bylo v České republice dle údajů Českého statistického úřadu zřízených 1,9 milionu širokopásmových linek, přičemž 681 000 uživatelů preferovalo technologii ADSL (pevné připojení), 572 000 dalo přednost bezdrátovému připojení a 360 000 uživatelů používalo kabelové připojení. (Now Europe 2009)

Majoritní poskytovatel univerzální služby i širokopásmového připojení – společnost Telefónica O2 – se v tomto bodě shoduje dle vyjádření Viktora Filipa (2012) s názorem ČTÚ a k možnosti zahrnout broadband do US se staví taktéž odmítavě.

Pro toto rozšíření stávajícího systému v tuzemských podmínkách prakticky není žádný důvod, neboť jak již bylo výše naznačeno, na trhu s širokopásmovým připojením funguje konkurence na velmi dobré úrovni. V České republice je výrazný nadbytek možností připojení a nabídka tak výrazně převyšuje poptávku zákazníků. Lokální dostupnost broadbandu v ČR je takřka stoprocentní, protože pouze velmi malá část populace – a sice 1,46 %³⁰ – žije v řídké obydlených oblastech, které nejsou pokryty možností širokopásmového připojení. Výzkumy Českého statistického úřadu z roku 2011 prováděné v této oblasti taktéž podporují teorii dobře fungující konkurence – ze zákazníků, kteří nejsou připojeni pomocí broadbandu, jich pouze 0,5 % uvedlo, že tak jest z důvodu nemožnosti vysokorychlostního připojení.³¹ Vysoká cena je v prováděných výzkumech až čtvrté nejčastější zdůvodnění nepřipojení (po odpovědích „nemám zájem o internet“, „neumím s internetem pracovat“ a „vysoká cena počítače“)³². Cenově je v českých podmínkách připojení opravdu přijatelné, přičemž se výše ceny odvíjí od rychlosti připojení – společnost UPC nabízí připojení za 299 Kč (10 Mbit), xDSL zhruba za 500 Kč (za 16 Mbit), zatímco cena Wi-Fi začíná na 300 Kč³³; ceny nabízené českými operátory se tak řadí k nejnižším v Evropské unii a jsou pro spotřebitele atraktivní.

Telefónica bude také dle vyjádření pana Viktora Filipa (2012) i nadále pozorně sledovat vývoj diskuze na celoevropské úrovni a jak se tato debata promítne do českého prostředí širokopásmového připojení, které (na rozdíl od některých jiných služeb

²⁹ Výzkum společnosti STEM/MARK pro potřeby analýzy relevantního trhu č. 5

³⁰ výzkum MPO pro strategii Digitální Česko

³¹ ČSÚ, výzkum Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci v roce 2011

³² ČSÚ, výzkum Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci v roce 2011

³³ všechny uvedené ceny jsou platné k datu 15. dubna 2012

nabízených mobilními operátory) je takřka plně konkurenční a regulátor by tak nemohl případné uložení povinnosti řádně zdůvodnit nedostatkem konkurence.

6 Další vývoj

Členské státy EU čím dál více preferují minimalistické pojetí US a redukují tak její rozsah. Do budoucna tedy lze počítat se zmenšující se regulací a vlivu státu na trh s telekomunikacemi. Univerzální služba se pravděpodobně zaměří na postižené a sociálně slabé jedince, což implikuje nižší čisté náklady a menší zátěž pro daňové poplatníky. Velké státy se také začnou více zaměřovat na své regiony a dle principu subsidiarity definují různé zeměpisné trhy tak, aby bylo poskytování US maximálně efektivní.

Státy mají v současnosti volnou ruku v otázce (ne)zahrnutí povinnosti poskytovat širokopásmové připojení do univerzální služby; pokud se tak některý stát rozhodne, měl by zvážit ekonomické aspekty a posoudit dopady, které může takovéto rozhodnutí způsobit. Pro povinné zavedení broadbandu by se měl rozhodnout pouze v případě, že tím nebude příliš zatíženo dané odvětví, nebude poškozena konkurence na trhu elektronických komunikací a poskytovatel bude schopen zajistit tuto službu pro „podstatnou většinu obyvatelstva“. Členské státy by si také měly určit cíle, kterých chtějí dosáhnout, a případné zásahy do univerzální služby provádět pouze v případě, že by celkový přínos tohoto zásahu byl větší než náklady. (KOM(2011) 795 v konečném znění) Lze tedy očekávat, že pro zařazení širokopásmového připojení do US se mnoho států nerozhodne, neb pro to Evropská komise neshledala žádný důvod kvůli fungující konkurenci. Vzhledem k tomu, že se diskuze nevedeou ohledně žádné jiné služby či produktu nevedou zařazení do US, nebude se tento koncept pravděpodobně již dále rozšiřovat.

Na poli evropské legislativy se prozatím žádné změny neplánují; jak bylo uvedeno v předešlých kapitolách, Evropská komise ve svém posledním pravidelném přezkumu dospěla k závěru, že žádný zásah do legislativy týkající se US není nutný. Příští přezkum univerzální služby se bude konat v roce 2014. Nejpozději do 30. září 2012 však musí Komise přezkoumat stávající pokyny ke státní podpoře pro broadbandové sítě. (KOM(2010) 623 v konečném znění) Od roku 2012 se také prodlouží doba veřejných konzultací k zákonům a nařízením z 8 na 12 týdnů. (KOM(2010) 623 v konečném znění) Někteří odborníci jsou toho názoru, že by se měly pořádat přezkumy, které by predikovaly budoucnost více než na tři roky dopředu. Například Blackman a Forge se snaží prosadit přezkumy z důvodu vyšší stability trhu a menších administrativních nákladů. (Blackman, Forge 2008: 158)

V České republice lze očekávat nejen zvyšující se podíl širokopásmových připojení, ale také pokračování klesající tendence počtu pevných telefonních připojení. Počet telefonních přístrojů v ČR kulminoval kolem roku 2000, kdy dosáhl počtu 3,9 milionů, od té doby se jejich počet snižoval na nynějších (v roce 2012) zhruba 1,7 milionů kusů a i nadále jejich počet klesá, což je nynějším celosvětovým trendem. V budoucnu by tak mobilní telefony, jakožto mnohem praktičtější prostředky telekomunikace, mohly pevné telefonní linky nahradit úplně. Tento trend je mírně znepokojivý vzhledem k tomu, že pevné linky jsou mnohem stabilnější než mobilní telefony, byť méně praktické. U mobilních telefonů se uživatel setkává s rušením, zhoršeným přenosem dat v případě nepříznivého počasí a přenosné komunikační prostředky pracují pouze na omezených kmitočtech. U pevných linek je naopak přenos dat zajišťován prostřednictvím pevných kabelů, u kterých hrozí minimální poškození a přenos je zcela nezávislý na vnějších jevech.

7 Závěr

Univerzální služba by měla sloužit zákazníkovi – koncovému uživateli telekomunikačních služeb. Ve své práci jsem dospěl ke zjištění, že tato služba je pro zákazníka spíše výhodná, *nepřímo* z ní však pro něj plynou negativní externality – daně; jelikož se ve většině zemí hradí prokazatelná ztráta poskytovatele přímo ze státního rozpočtu. V případě zrušení univerzální služby (nebo alespoň výrazné redukce) by tyto prostředky mohly být využity v jiných oblastech státní správy.

Jak již bylo naznačeno, univerzální služba je jedinou státem regulovanou položkou na trhu s telekomunikacemi. Regulace prostředí elektronických telekomunikací však z mého pohledu ve většině zemí EU není přínosná, neboť nejenže je každý zásah do konkurenčního prostředí nežádoucí, ale také protože služby zahrnuté do US jsou poskytovány i dobrovolně, jsou-li výnosné. Pokud jsou některé ze služeb ztrátové a poskytovatelé telekomunikačních služeb je přestanou poskytovat z ekonomických důvodů, není potřeba je ukládat jako povinnost. Jelikož jsou ztrátové, neexistuje na trhu dostatečná poptávka a tak nařízení poskytovat službu, o kterou není zájem, je nevhodné a neefektivní. Jedná se například o veřejné telefonní automaty, které ve většině členských států stále tvoří nesmyslnou součást US navzdory tomu, že o ně v menších obcích napříč celou Evropskou unií již není zájem. Univerzální služba tak v evropských státech nemá smysl, a to kromě dvou výjimek: první tvoří zvýhodněné služby pro zdravotně postižené (nikoliv sociálně slabé) uživatele, kteří mohou být oproti ostatním uživatelům kvůli svému handicapu cenově zvýhodňováni. V tom případě by mělo záležet na konkrétní vládě, zda tuto službu uloží jako povinnost, nebo ne. Druhou výjimkou jsou geografické poměry dané země. V případě, že se jedná o (na evropské poměry) velký stát s členitým reliéfem, např. velehrami (Alpy, Karpaty), či o stát s rozlehlými a řídko obydlenými oblastmi, je možné uložit poskytovateli povinnost provozovat US, ideálně však pouze v těchto těžko přístupných oblastech (např. definice různých zeměpisných trhů ve Finsku). Při sestavování legislativy by se tak v úvahu měly vzít i geografické aspekty země, stejně jako hustota osídlení. To ale neplatí pro Českou republiku, která je státem s malou rozlohou a definice různých zeměpisných trhů by tu neměla smysl.

Není ani důvod univerzální službu rozšiřovat, konkrétně o položku širokopásmového připojení. Jak jsme mohli pozorovat na přiložených grafech, na trhu s broadbandem funguje plně konkurenční prostředí. Díky popularizaci tohoto typu připojení na začátku 21. století rapidně vzrostla poptávka uživatelů, a tím se rozšířila i

nabídka společností. Broadband připojení tak nabízí ve většině evropských zemí velké množství firem, které si navzájem konkurují. To je nutí nejen snižovat ceny, ale také inovovat své produkty. Původní (stále nejpoužívanější) technologii DSL tak začíná nahrazovat bezdrátové a kabelové připojení. Díky inovacím a všeobecnému technologickému pokroku se také vyvíjí množství nových typů připojení, mezi nimi například připojení pomocí optických vláken. V západní Evropě se míra pokrytí širokopásmovým připojením blíží hodnotě 100 %. Horší je situace ve venkovských oblastech, hlavně hospodářsky slabších zemí, jakými jsou například Bulharsko nebo Kypr, kde by zahrnutí broadbandu do US mělo smysl. Poptávka na těchto trzích však roste a každoroční nárůst míry penetrace jen dokazuje samostatnost trhu bez nutnosti legislativního zásahu. Cíle programu „Broadband for all“ se tak do konce roku 2013 pravděpodobně podaří dosáhnout. Jednou z mála zemí, kde byl broadband navzdory fungující konkurenci prosazen do US, je Španělsko. Díky téměř úplnému pokrytí lze však brzy očekávat zrušení povinnosti provozovat tuto službu.

Poskytovatelem US by se neměla stát automaticky ta nejsilnější a největší telekomunikační společnost na trhu (jako se jím stal například v Rakousku A1 Telecom Austria), ale vždy by mělo být vypsáno výběrové řízení – veřejný tendr. Ten sice má ve většině případů předem jasného vítěze, neboť obvykle nejefektivněji vynaloží své prostředky a pro státní rozpočet je nejmenší zátěží ten operátor, který má nejširší a nejstabilnější síť a který obsluhuje nejvíce zákazníků. Měla by však být poskytnuta rovnocenná šance také ostatním operátorům, potencionálním zájemcům o poskytování univerzální služby, a mělo by tak být učiněno jak v zájmu spravedlnosti a podpory tržní konkurence, tak v zájmu eliminování případných žalob ze strany menších operátorů. V členských státech EU, kde trh elektronických komunikací ovládají gigantické společnosti s majoritním podílem (jako TDC v Dánsku či OTE v Řecku), je zřejmé, že je ekonomicky nejvýhodnější variantou zvolení právě tohoto monopolu, jakožto poskytovatele US, neboť pro malé operátory by bylo technologicky velmi náročné a finančně nákladné zajistit přístup k nabízeným službám pro všechny koncové uživatele. V některých zemích však žádný operátor takového dominantní postavení nemá, a veřejný tendr v těchto oblastech hraje velkou roli v tom smyslu, že se poskytovatelem služeb stane společnost, která sice v dané zemi není největší, ale je stabilní a prosperující.

Poměrně diskutabilní je otázka financování univerzální služby, neboť zatímco ve většině evropských států funguje financování prokazatelné ztráty přímo ze státního rozpočtu, v některých zemích přispívají na krytí výdajů poskytovatele všichni účastníci

trhu. Tak tomu bylo ještě do roku 2009 i v České republice. Tento systém byl ale nevyhovující, neboť stát ukládal účastníkům trhu povinnost provozovat služby, které on sám určil, ale následně je nechal pokrýt ztráty ze svých vlastních soukromých rozpočtů. V tomto ohledu je systém krytí ztráty přímo ze státního rozpočtu mnohem logičtějším a společensky přijatelnějším řešením. Další otázka do budoucna je spojena s náklady na provoz US. Zde stále přetrvávají diskuze o tom, které náklady poskytovatele by se do celkové ztráty počítat měly a které nikoliv, a zda by tyto náklady nevznikly i při provozování téže služby bez uložení povinnosti od státu. Toto téma by mohlo posloužit jako základ pro jiný výzkum, který by se mohla věnovat i tomu, zda má na náklady na poskytování univerzální služby vliv také regulace ceny.

Směrnice Evropské unie v současné době nabízí členským státům pouze pomocnou ruku při sestavování vlastní legislativy, a proto se rozsah i způsob financování univerzální služby v jednotlivých státech liší. Takto by to mělo zůstat i v budoucnu, neboť ačkoliv se Evropská unie snaží všechny trhy plně integrovat, v případě US má každý stát jiné podmínky k poskytování US – ať už sociální, ekonomické či geografické. Role státu v konceptu US se průběžně mění; zatímco v 90. letech 20. století se státy zasazovaly o maximální regulaci, v posledních letech se ve všech zemích EU projevuje zájem státu na snižování finanční náročnosti poskytování US. Výhledově tak lze počítat s podstatným eliminováním působnosti této služby ve všech členských zemích EU.

Použité zdroje

Konzultace

Osobní konzultace s Ing. Eliškou Kuchařovou, odborným referentem odboru ekonomické regulace, Český telekomunikační úřad, dne 16. 4. 2012.

Osobní konzultace s Ing. Janou Novosadovou, zástupkyní ředitelky odboru ekonomické regulace, Český telekomunikační úřad, dne 16. 4. 2012.

Osobní konzultace s Viktorem Filipem, Telefónica O2 Czech Republic, a.s., ve dnech 20. 5. 2011, 20. 4. 2012 a 23. 4. 2012.

Literatura

BLACKMAN, Colin a Simon FORGE. The Future of Universal Service in Europe. *Info* [online]. 2008, v. 10, iss. 5-6, s. 152-165 [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: Databáze EconLit with Full Text.

EUROSKOP. Směrnice o univerzální službě, soukromí a. *Euroskop.cz: Monitoring legislativy EU* [online]. 2008, 16/07/2008 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/13/1493/clanek/smernice-o-univerzalni-sluzbe-soukromi-a-elektronickych-komunikacich/>.

EUROPEAN COMMISSION. *Commision staff working document: Europe's digital competitiveness report*. Brusel, 2010. Vol. 1, SEC(2010) 627.

EVROPSKÁ KOMISE. *Souhrnná zpráva o činnosti Evropské komise – 2009*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2010. ISBN 978-92-79-14330-4.

Informační technologie v domácnostech a mezi jednotlivci. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/domacnosti_a_jednotlivci.

NOW EUROPE. A few figures about the Czech e-commerce market. *NowEurope.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://noweurope.com/2009/07/03/figures-about-czech>.

NOW EUROPE. Broadband penetration – Is Austria lagging behind? NowEurope.cz [online]. 2009 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://noweurope.com/2008/08/11/broadband-austria>.

PETERKA, Jiří. Stalo se: univerzální službu si stát zaplatí sám. *Lupa.cz* [online]. 2008a [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/stalo-se-univerzalni-sluzbu-si-stat-zaplati-sam/>.

PETERKA, Jiří. Evropská komise: broadband pro všechny!. *Lupa.cz* [online]. 2008b [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/ek-broadband-pro-vsechny/>.

Strategie „Digitální Česko“ se zaměřuje hlavně na vysokorychlostní internet: Výzkum MPO pro strategii Digitální Česko. *EurActiv.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vzdelavani0/clanek/strategie-digitalni-cesko-se-zameruje-hlavne-na-vysokorychlostni-internet-007338>.

ŠENOLTOVÁ, Zuzana. *Právní otázky trhu elektronických komunikací*. Praha, 2010. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická. Vedoucí práce prof. JUDr. Martin Boháček, CSc. Dostupné z: https://www.vse.cz/vskp/show_evskp.php?evskp_id=19799.

TEPPAYAYON, Orada a Erik BOHLIN. Broadband Universal Service in Europe: A Review of Policy Consultations 2005-2010. *Communications and Strategies* [online]. 2010, No. 80, s. 21-42 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1810895.

Univerzální služba v zemích Evropské unie. *Cullen-International.com* [online]. 2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.cullen-international.com/>.

Legislativní normy a sdělení EU

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady: O zřízení Evropského úřadu pro trh elektronických komunikací. In: *Evropské společenství*. Brusel, 2007, KOM(2007) 699 v konečném znění 2007. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0699:FIN:CS:PDF>.

Návrh Směrnice evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2002/22/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací, směrnice 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací a nařízení (ES) č. 2006/2004 o spolupráci v oblasti ochrany spotřebitele. In: *Evropské společenství*. Brusel, 2011, KOM(2007) 698 v konečném znění. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0698:FIN:CS:PDF>.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o druhém pravidelném přezkumu rozsahu univerzální služby v sítích a službách elektronických komunikací v souladu s článkem 15 směrnice 2002/22/ES. In: *Evropské společenství*. Brusel, 2008, KOM(2008) 572 v konečném znění.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Zpráva o pokroku jednotného evropského trhu elektronických komunikací za rok 2008 (14. zpráva). In: *Evropské společenství*. Brusel, 2009, KOM(2009) 140 v konečném znění.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů_ Pracovní program Komise na rok 2011. Brusel, 2010, Vol. 1, KOM(2010) 623 v konečném znění.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Univerzální služba v elektronických komunikacích: zpráva o výsledku veřejné konzultace a o třetím pravidelném přezkumu rozsahu v souladu s článkem 15 směrnice 2002/22/ES. In: *Smlouva o fungování Evropské unie*. Brusel, 2011, KOM(2011) 795 v konečném znění. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0795:FIN:CS:PDF>.

Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Zpráva o výsledku přezkumu předpisového rámce EU pro sítě a služby elektronických komunikací v souladu se směrnicí 2002/21/ES a shrnutí reformních návrhů roku 2007. In: *Evropské společenství*. Brusel, 2007, KOM(2007) 696 v konečném znění. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0696:FIN:CS:PDF>.

Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o přezkumu předpisového rámce EU pro sítě a služby elektronických komunikací. In: *Evropské společenství*. Brusel, 2006, KOM(2006) 334 v konečném znění. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0334:FIN:CS:PDF>.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací (směrnice o univerzální službě). In: *Úřední věstník L 108/51*. 2002. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:29:32002L0022:CS:PDF>.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací. In: *Úřední věstník L 201*. 2002. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2002L0058:20091219:EN:PDF>.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES ze dne 25. listopadu 2009, kterou se mění směrnice 2002/22/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací, směrnice 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací a nařízení (ES) č. 2006/2004 o spolupráci mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vymáhání dodržování zákonů na ochranu zájmů spotřebitele. In: *Úřední věstník L 337*. 2009. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:337:0011:0036:CS:PDF>.

Nařízení (ES) č. 544/2009 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích. In: *Úřední věstník L 167*. 2009. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32009R0544:CS:NOT>.

TÚSR (Telekomunikačný úrad Slovenskej republiky). Verejná konzultácia o uložení povinnosti poskytovať v rámci univerzálnej služby čiastkovú službu podľa § 50 ods. 2 písm. f) zákona č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách. 2012. Dostupné z: <http://www.teleoff.gov.sk/data/files/27001.pdf>.

Legislativní normy a sdělení ČR

ČTÚ, Český telekomunikační úřad. Financování univerzální služby podle zákona č. 151/2000 Sb. *CTU.cz* [online]. 2008a [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.ctu.cz/pusobnost-ctu/univerzalni-sluzba/financovani-univerzalni-sluzby/zakon-c-151-2000-sb.html>.

ČTÚ, Český telekomunikační úřad. Financování univerzální služby podle zákona č. 127/2005 Sb. *CTU.cz* [online]. 2008b [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.ctu.cz/pusobnost-ctu/univerzalni-sluzba/financovani-univerzalni-sluzby/zakon-c-127-2005-sb.html>.

ČTÚ, Český telekomunikační úřad. Příloha k stanovisku ČTÚ do diskuse k návrhu revize rozsahu univerzální služby a způsobu zajištění širokopásmového připojení. *CTU.cz* [online]. 2009b [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/pusobnost_ctu/univerzalni_sluzba_n_avrh_stanoviska_priloha_03-2009.pdf.

ČTÚ, Český telekomunikační úřad. Sdělení Českého telekomunikačního úřadu o neuložení nové povinnosti poskytovat v rámci univerzální služby dílčí služby. *CTU.cz* [online]. 2008d [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/pusobnost_ctu/sdeleni_us_cj_87435_2008-610.pdf.

ČTÚ, Český telekomunikační úřad. Stanovisko ČTÚ k návrhu revize rozsahu univerzální služby a způsobu zajištění širokopásmového připojení. *CTU.cz* [online]. 2009a [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/pusobnost_ctu/univerzalni_sluzba_n_avrh_stanoviska_03-2009.pdf.

ČTÚ, Český telekomunikační úřad. Zpráva o vývoji elektronických komunikací se zaměřením na rok 2010a. *CTU.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: http://www.ctu.cz/cs/download/statisticke_udaje/rok_2011/zprava_vyvoj_trhu_ek_2010.pdf.

Měsíční monitorovací zpráva č. 1/2012 Českého telekomunikačního úřadu: Leden 2012.
In: *Monitorovací zprávy ČTÚ*. 2012. Dostupné z:
http://www.ctu.cz/cs/download/monitorovaci_zpravy/monitorovaci_zprava_01-2012_leden.pdf.

Nařízení vlády č. 109/2008 Sb. ze dne 10. března 2008 o podmínkách poskytování zvláštních cen veřejně dostupné telefonní služby.

Vyhláška č. 388/2006 Sb. ze dne 19. července 2006 o čistých nákladech univerzální služby v elektronických komunikacích.

Vyhláška 235/2001 Sb. Ministerstva dopravy a spojů ze dne 19. června 2001, kterou se stanoví podrobnosti o výpočtu a úhradě prokazatelné ztráty z poskytování univerzální služby držitelem telekomunikační licence.

Zákon č. 151/2000 Sb. ze dne 16. května 2000 o telekomunikacích a o změně dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, 47. Dostupné z:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb047-00.pdf>.

Zákon č. 127/2005 Sb. ze dne 22. února 2005 o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, 43. Dostupné z:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2005/sb043-05.pdf>.

Výroční zprávy

ČTÚ (Český telekomunikační úřad). Výroční zpráva Českého telekomunikačního úřadu za rok 2008. 2009c. Dostupné z: <http://www.ctu.cz/o-ctu/vyrocní-zpravy/rok-2008.html>.

ČTÚ (Český telekomunikační úřad). Výroční zpráva Českého telekomunikačního úřadu za rok 2009. 2010b. Dostupné z: <http://www.ctu.cz/o-ctu/vyrocní-zpravy/rok-2009.html>.

ČTÚ (Český telekomunikační úřad). Výroční zpráva Českého telekomunikačního úřadu za rok 2010. 2011. Dostupné z: <http://www.ctu.cz/o-ctu/vyrocní-zpravy/rok-2010.html>.

ČTÚ (Český telekomunikační úřad). Výroční zpráva Českého telekomunikačního úřadu za rok 2011. 2012. Dostupné z: <http://www.ctu.cz/o-ctu/vyrocní-zpravy/rok-2011.html>.

TELEFÓNICA. Výroční zpráva 2011 Telefónica O2 Czech Republic, a.s.. 2012.
Dostupné z: <http://www.telefonica.cz/vyrocní-a-pololetní-zpravy/>.

TELEFÓNICA. Výroční zpráva 2010 Telefónica O2 Czech Republic, a.s. . 2011.
Dostupné z: <http://www.telefonica.cz/vyrocní-a-pololetní-zpravy/>.

TELEFÓNICA. Výroční zpráva 2009 Telefónica O2 Czech Republic, a.s. . 2010.
Dostupné z: <http://www.telefonica.cz/vyrocní-a-pololetní-zpravy/>.

TELEFÓNICA. Výroční zpráva 2008 Telefónica O2 Czech Republic, a.s. . 2009.
Dostupné z: <http://www.telefonica.cz/vyrocní-a-pololetní-zpravy/>.

Internetové zdroje

www.csu.cz

www.ctu.cz

www.europa.eu

www.telefonica.cz

www.teleoff.gov.sk